

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

סדר התפילה בשעת הגבהת ספר התורה

בהתחלה את הס"ת לא לכיוון שהוא עומד, יש להמתין מלומר "וזאת התורה" וגו', עד שהמגביה מסובב את כתב סה"ת לכיוון שלו. ואם התחיל לאמר נגד הכתב, יוכל לסיים אף שהמגביה מסבב כדרכו וכבר עבר ממול פניו. ובעת הגבהת הס"ת צריכים כל הציבור לעמוד על רגליהם, לכבוד התורה.

ז) עוד מודפס בסידורים לומר עוד כמה פסוקים "תורה צננה לנו משה מורשה קהלת יעקב. עץ חיים היא למחזיקים בה ותומקה מאשר. דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום. ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד. ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".

ופסוקים אלו יש לאמרם לכל הדעות, כי יסודתם בהררי קודש ומקורם במסכת סופרים פרק י"ד², ורבים אין אומרים פסוקים אלו משום מה, ואינו נכון.

ה) ובשעת הגלילה יש אומרים אחר הפסוקים הנ"ל "יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שיגולו רחמיך על מדותך ותתנהג עם בניך במידת טובך ותכנס להם לפנים משורת הדין" והוא ע"פ ספר קיצור של"ה, והוא בסידור אוצר התפילות.

ועפ"ז נראה שהזמן שגוללים ספר התורה הוא מסוגל לקבל תפילה שהשי"ת יגולל רחמי עולמו לנו לכן מתפללים על זה כאן.

ומ"מ המנהג הנפוץ שלא אומרים את זה ואינו מופיע ברוב הסידורים.

ט) בסידורי נוסח אשכנז (גם בנוסח ספרד של החסידים) הובא בשני וחמישי אחר הגבהת ספר תורה שהחזן אומר תפילה זו בקול, והקהל עונים אחר כל יהי רצון אמנו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לכוון את בית חיינו, ולהשיב את שכינתו בתוכנו במהרה בימינו, ונאמר אמן.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לרחם עלינו ועל פליטתינו, ולמנוע משחית ומגפה מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל, ונאמר אמן.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לקיים בנו חכמי ישראל, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם, ותלמידיהם ותלמידי תלמידיהם, בכל מקומות מושבותיהם, ונאמר אמן.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שישמע ונתבשר בשורות טובות, ישועות ונחמות. ויקבץ נדחינו מארבע כנפות הארץ, ונאמר אמן.

א) בשעה שמגביהים ספר התורה אחר קריאת התורה למנהג בני אשכנז, הקהל אומרים: "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי ה' ביד משה".

ונהגים הקהל לומר בקול רם פחות או יותר ביחד (ע"ע להלן סי"ו).

ב) בערוך השולחן (סימן קל"ד סעיף ג') הקשה על מה שאנו אומרים "וזאת התורה וגו' על פי ה' ביד משה" וכמו שנדפס בסידורים, ח"ד דאין זה פסוק בשום מקום ד'וזאת התורה' הוא בפרשת ואתחנן (דברים ד' מ"ד) ועל פי ה' ביד משה' הוא סוף פסוק בפרשת בהעלתך במסעות "ויסעו בראשנה על פי ה' ביד משה" (במדבר י"א).

ג) כעין זה הובא בשם הגר"ח מוולאזין (ראה כפי' מקרא סופרים על המסכת סופרים, וכן בסידור אוצר התפילות בפירוש דובר שלום, ובעוד מקורות) שמה שנהגו לומר בהגבהת ס"ת "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל על פי ה' ביד משה"¹, אינו נכון, כי לא נמצא פסוק כזה, רק המנהג נתיסד מתחילה לומר בהוצאת ס"ת "ויהי בנסוע הארון", ובהכנסה, "ובגבהת יאמר" וגו', ובאמצע [והיינו כשמולכים את הס"ת ממקום למקום] נהגו לומר פסוק זה: "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שְמְרוּ על פי ה' ביד משה" (והוא במדבר ט' כ"ג - פסוק אחר ממה שהביא הערוך השולחן). ומזה נשתרבו המנהג לומר רק סוף פסוק זה, ואינו נכון, כי כל פסוקא דלא פסקי משה אנו לא פסקינו. [אלא יש לומר את שני הפסוקים האלו בשלמותו, "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", "על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו את משמרת ה' שמרו על פי ה' ביד משה".

ובסידור בריסק שי"ל לאחרונה הביאו שגם הגרי"ז מבריסק נהג כך לומר את שני הפסוקים במילואם.

ד) ויש שנוהגים בגלל הלכה זו, שלא להפסיק באמצע הפסוק, ולומר רק את הפסוק הראשון "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", (וכמנהג עדות המזרח), והוא פסוק בדברים (ו' מ"ד), ולא את המלים "על פי ה' ביד משה".

ה) אולם האחרונים תירצו קושייתו בכמה אופנים, י"א שיותר להפסיק הפסוק באתנחתא, וי"א דדרך תפילה מותר, וי"א שסיום זה היא תוספת לבאר שהכל היה על פי ה' ביד משה, אבל בלי כוונה לשום פסוק, ועוד הסברים. לכן הנהוג לסיים כך יש לו על מי לסמוך.

ו) אין לומר "וזאת התורה" רק נגד הכתב של הס"ת (מ"ב סימן קל"ד סי"ק י"ב שם בשם אחרונים), על כן, אם המגביה, מרים

1. כן הוא בסידורי בני אשכנז גם של החסידים המתפללים "נוסח ספרד", אבל בסידורי בני עדות המזרח לא נמצא תוספת זו.
2. במס' סופרים אמנם הובא פסוק תורת ה' תמימה וגם את הפסוקים

עמידה על הבימה

(ח) **נוהגים** שהש"ץ אומר תפילה זו כשעומד על הבימה על יד ספר התורה. וכנראה שהטעם הוא שכמו שתוקעים בשופר בראש השנה מעל הבימה על יד ספר התורה (או עכ"פ במקום שקראו בו את התורה, כי יש מקומות שמחזירים ספרי התורה לאה"ק לפני התקיעות), כדי שזכות התורה יגן עלינו ביום הדין, ה"ה שאומרים תפילה זו מעל הבימה כדי שבזכות קריאת התורה, התפילות יתקבלו ברצון בשמים.

וכן הובא בספר מקור חיים לבעל החות יאיר שכתב (סימן קמ"ז אות ה'): אחר שנגלל הס"ת בב' וה' עומד הש"ץ לפני העמוד של הס"ת ואומר, יה"ר מלפני אבינו שבשמים וכו'. ואין אומרים רק בב' וה', וביום שאין אומרים תחנון א"א יה"ר. כ"כ במנהגים, עכ"ד.

(ט) **בספר** אורחות רבנו (ח"ג עמ' רט"ז) הובא שפעם אחת במנין של החזו"א שכחו לומר את היהי רצון אחר קריאת התורה ונזכרו אחר שגללו את הס"ת, והורה החזו"א דתו אין לאמרו.

(כ) **בפירוש** עלי תמר על הירושלמי (מגילה פרק ד' הלכה א') כתב וז"ל: עזרא התקין להם לישראל שיהו קורין בתורה בשני וחמישי. בתוס' ב"ק פ"ב ע"א, כתבו הטעם שתקנו בשני וחמישי מפני שהם ימי רצון שמשו רבינו עלה בחמישי לקבל לוחות האחרונות וירד בשני ונתרצה לו המקום. ולכן נהוג להתענות בשני וחמישי וכו'. ומכאן המקור שלאחר קרה"ת בשני וחמישי אומרים יהי רצון מלפני אבינו שבשמים וכו'. אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה המקום ירחם עליהם וכו'. מפני שהם ימי רצון ומשום כך קורין בתורה בבו"ה, והימים מסוגלים לקבל התפילות.

ביאורים בתפילה זו

(א) **'לכונן** את בית חיינו ולהשיב שכינתו בתוכנו'. לא אמר 'בתוכו' אלא 'בתוכנו', בתוך כל אחד ואחד. כמו שהביאו הקדמונים מדרש על הפסוק הנאמר אצל בניית המשכן "ושכנתי בתוכם" (שמות כ"ה ח') ו'שכנתי בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם' בתוך כל אחד ואחד (בשם מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

לקיים בנו חכמי ישראל

(ב) **בספר** באר שמואל (תפילה) יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לכונן את בית חיינו וכו' לקיים בנו חכמי ישראל וכן ההמשך. מבואר ע"פ שאמרו חז"ל בזמן שביהמ"ק קיים הקרבנות מכפרין ובזמן שאין בית המקדש הקב"ה נוטל צדיק ומכפר על כל העולם, ולכן מתפללים אנחנו יר"ם וכו' לכונן את בית חיינו ולהשיב שכינתו בתוכינו ויהיו הקרבנות מכפרין ועי"כ הרווחנו לקיים בנו חכמי ישראל. וגם אל תפגע מדת הדין בעם הארץ, ע"ז אנו מבקשים יר"ם למנוע משחית ומגפה מעלינו ומעל כל עמו בית ישראל, ושיבנה ביהמ"ק במהרה בימינו והשב את העבודה לדביר ביתך.

אחינו כל בית ישראל

(ג) **בספר** טעמי המנהגים הנ"ל הביא שם עוד ובענין מה שאומרים בתפלת יהי רצון שאחר קרה"ת יהי רצון מלפני אבינו שבשמים לכונן וכו' יה"ר וכו' לרחם עלינו וכו' ובסוף אומרים אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה וכו' למה א"א גם כאן בסוף בלשון יה"ר מלפני אבינו שבשמים שכל בית ישראל הנתונים וכו', כי כיון אם יש אחדות בין ישראל אז ממילא הוא עת רצון, וז"ש אחינו כל בית ישראל, היינו באם ב"י הם אחים וריעים אז א"צ להקדים יה"ר כיון דבדאי יש עת רצון, כן כתב לי ידי"ג הרב הה"ג מו"ה צבי יחזקאל מיכלזאהן אבד"ק פלונסק שליט"א בשם הרב הצדיק הקדוש מהר"ש מבעלזא זצוק"ל.

המקום ירחם עליהם

(ד) **מדוע** המקום היחיד בסדר נוסח התפילה שמזכירין את הקב"ה בתואר 'המקום' הוא כאן? ואולי משום שמזכירין כאן את אחינו כל בית ישראל, העומדים בין בים ובין ביבשה, מתאים יותר התואר הזה, כי הקב"ה מקומו של עולם הוא, ועי' בנפש החיים שער ג' (ספר שמעה תפילתי).

(המשך בעמוד 7)

(י) **עד** כאן רק הש"ץ אומר בקול אבל הקטע האחרון כל הקהל אומרים בקול ביחד עם הש"ץ:

אחינו כל בית ישראל. הנתונים בצרה ובשביה. העומדים בין בים ובין ביבשה. המקום ירחם עליהם ויוציאם מצרה לרחוקה. ומאפלה לאורה. ומשעבוד לגאולה. השתא בעגלא ובזמן קריב. ונאמר אמן.

ומנהג עדות המזרח שאומרים זאת (עם שינויים קלים) לפני מוסף בשבת שלפני ראש חודש בתוך ההכרזה מתי יהיה ראש חודש ואם ר"ח הוא יום אחד או יומיים.

(יא) **מקור** תפילה זו הוא בסדר רב עמרם גאון. ושם הובא לאמרה בשני זמנים שונים: א. בשני וחמישי לאחר קריאת התורה (כמנהגנו), ב. גם בראש חודש לאחר קריאת התורה. אבל הדבר תמוה שאיך מכריז בראש חודש עצמו שראש חודש פלוני יהיה ביום פלוני. אמנם במהדורת גולדשמידט של סדר רב עמרם גאון מנסה להסביר ד"ז ע"ש, אך יותר נראה מסקנתו שם, שזה טעות בסדר שלפנינו, ומקומו הנכון הוא אחר קריאת התורה בשבת שלפני ראש חודש, וכמנהג עדות המזרח שבזמנינו, וכנ"ל.

והובא גם במחזור ויטרי (סימן קצ"ט) אלא שכתב לאמרו אחר קריאת התורה במנחה בשבת.

(יב) **בספר** עולם התפילות ביאר: תפילות "יהי רצון" אלו ממישיכות את שורת התחינות המיוחדות, שאומרים רק ביום ב' וביום ה', מפני שהם "ימי רצון". תוכנם הוא גורלם של כלל ישראל וחכמיהם בכל מקומות מושבותיהם, וגורל אחינו הנרדפים, הנתונים בצרה ובשביה, על כולם אנו מתפללים כאן, שהקב"ה יעזור להם, ושהוא יבנה במהרה את בית חיינו, כדי ששכינתו תשוב לתוכנו וכולנו נזכה לאור הגאולה, עכ"ל.

(יג) **וראוי** ונכון להזהיר לעם שיאמרו "אמן" אחר כל יהי רצון כי בקשות גדולות הם (סידור אוצר התפילות).

(יד) **ועל** החזן להמתין מעט אחר הגבהת התורה לפני שמתחיל לומר תפילה זו בקול, עד שכל הקהל ראה את כתב ספר התורה ואמרו "וזאת התורה", וכו' וגם את הפסוקים שאחריהם, כדי שיקשיבו ויענו אמן.

ימים שאין אומרים בהם יהיה רצון

(טו) **בסידורים** הובא שאין אומרים תפילה זה בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון, כי תפילה זו היא ג"כ תחנונים שאין לאמרם אז. ובלקוטי מהר"ח (בסדר קריאת התורה בחול) הביא שיש שתמהו על מנהגינו זה שלא לאמרו בכל הימים שאין אומרים בהם תחנון, כי הלא אנו רואים שגם בשבת היו אומרים אותו. ובקדמונים (הגהות ספר המנהגים וסידור היעב"ץ וגם בש"ך (וי"ד סימן רס"ה ס"ק כ"ד) כתבו שלא לאמרו ביום שיש ברית מילה, אבל שלא לאמרו בכל יום שאין אומרים בו תחנון לא נמצא כלל, עכ"ל.

אמנם הלבוש (סימן תכ"ט) וגם המ"ב (שם) כתבו שאין אומרים תחנון בכל חודש ניסן וגם אין אומרים את יהיה רצון שאחר קריאת התורה, ע"ש. ומשמע שדינם שיהו בכל מקום.

(טז) **וכע"ז** הובא בספר טעמי המנהגים שבתחילה כתב בקו"א (סימן ק"ל אות ב') דביום שיש בו מילה אין אומרים תחנון, אבל היה"ר שאחר קה"ת אומרים, לפי שיש בו בקשה לחיי הנמול בכלל ישראל ולא גרע ממי שבירך שעושיין לו. ואפילו בשבת אומרים בקשת רחמים לחיי כלל עדת ישראל כמו שאומרים יקום פורקן ומי שבירך (יעב"ץ).

יש בהערות שם (אות א') חזר בו, וכתב: ובספר נועם מגדים להפרמ"ג (אות ה') הוכיח מהלבוש סימן תכ"ט סעיף ב' דכל יום שאין אומרים תחנון א"א יה"ר וכן הוא בספר המנהגים.

(יז) **ולמעשה** כך נוהגים, שבכל יום שאין אומרים תחנון, בין משום קדושת היום כגון ראש חודש וחנוכה, ובין משום שאין אומרים תחנון מצד המנהג כגון שיש חתן בבית הכנסת או ברית מילה, גם יהי רצון זה אין אומרים.

לקראת ימי בין הזמנים הקרבים ובאין עלינו לטובה, אשר כידוע דברי התורה צריכין חיזוק ביתר שאת וביתר עוז יתר על ימות השנה. ראינו להביא דברים מרבנו הגדול מרן הגרי"ג אדלשטיין זיע"א בגודל זכות הלימוד בבין הזמנים ובמעלת ההתמדה והרציפות. כמאמרו ז"ל 'לא עליך המלאכה לגמור ואין אתה בן חורין להיפטר ממנה'

גם בין הזמנים הוא זמן של תורה

ואמר לי ראש כולל אחד כי הוא ראה במציאות שבדרך כלל האברכים שלומדים יותר כמות, באים בזמן לסדר, ונשארים עד הסוף, בלי הפסקות באמצע, והם לומדים בהתמדה גדולה ובשמחה, ואילו האברכים שמתעמקים הרבה בעיון, על פי רוב, לא כולם אבל רובם, אלו שזה נגד הטבע שלהם, שלומדים כך רק מפני ההרגל שהרגילו אותם לזה ומפני שחושבים שכך 'צריך ללמוד, המציאות היא שהלימוד נעשה קשה להם, ולכן הם מוכרחים לאחר קצת לסדר, ועושים הפסקות באמצע, ומחכים שייגמר הסדר.

אך על כל פנים ברוך השם שיש הרבה בני תורה שבדוקים בתורה, ויש כאלה שאצלם הבין הזמנים הוא עם התמדה אפילו יותר מהזמן, כי באמצע הזמן יש מסגרת קבועה מה ללמוד ובאיזה זמנים ללמוד, והמסגרת מחייבת גם הרבה דברים שאינם מתאימים בדיוק לפי הטבע של האדם, ואילו בבין הזמנים כל אחד משוחרר ללמוד לפי טבעו ולומד בהתמדה עם ערבות ומתיקות ועם סקרנות. זוהי המציאות שיש לנו.

חיוב עול תורה הוא גם בבין הזמנים

אבל יש עוד דבר, שבבין הזמנים יש הרגשה כאילו שאין חיוב ללמוד, כי זה זמן שהרבה מתרפים ולא לומדים, וזה משפיע שחסר הרגשת החיוב, ומרגישים כאילו שהלימוד בבין הזמנים הוא רק 'מידת חסידות, ואינו חיוב, וזה לא נכון, כי אין זמן של פטור מתורה, וזו לא מידת חסידות, כי ביטול תורה הוא אותו החטא גם בבין הזמנים' וכמו שתלמוד תורה כנגד כולם לענין השכר (פאה א. א. א) כך גם חומר החטא של ביטול תורה, הוא כנגד כולם (עיין ספרי פרשת עקב).

לכן ההרגשה שאין חיוב תלמוד תורה בבין הזמנים זו הרגשה לא נכונה, והיא טעות, וכבר אמרו חז"ל (אבות ג, ה) כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, היינו שאינו מרוויח כלום מפריקת עול תורה, כי כנגד זה יש עול מלכות ועול דרך ארץ, והוא הרי רוצה מנוחה, ומדמה בנפשו להיות בלי שעבודים, אבל סופו שיהיה יותר גרוע! ויבוא עליו שעבוד אחר שאין בו שום תענוג ושמחה, ואין שום רווח מפריקת העול.

והנה לשון המשנה הוא הפורק 'עול תורה', ולא עיינתי במפרשים בזה, אבל משמע לכאורה שאפילו מי שמקבל עליו עול מצוות, מצוות אחרות במקום תורה, ואינו עוסק בתורה, זה גם כן פריקת עול תורה, ורק במצוה שאי אפשר לעשותה על ידי אחרים שיש חיוב לבטל תורה בשבילה, אזי התורה מחייבת את זה ואינו נקרא פורק עול, אבל מי שמבטל תורה לצורך מצוות אחרות שאפשר לעשותן על ידי אחרים, זה גם כן פריקת עול תורה.

וזהו מה שצריך חיזוק בבין הזמנים, לא להרגיש שזו 'מידת חסידות' מה שהוא לומד, אלא זהו החיוב של עול תורה, והחיוב הוא גם בכמות וגם באיכות, כפי שהזכרנו בתחילת דברינו מהגר"ח מבריסק שיש ביטול תורה גם באיכות, והוא אמר כן לגבי מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) כי דבר השם בזה וגו' כל שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק, ואמר על זה הגר"ח כי הדברים אמורים גם על ביטול תורה באיכות, שמי שיכול ללמוד

ברוך השם יש הרבה בני תורה שאצלם גם בין הזמנים הוא לא רק בין הזמנים, אלא 'זמן של בין הזמנים' וכפי שאמר פעם מרן הרב מפוניבז' זצ"ל שבין הזמנים הוא גם כן זמן של תורה, זמן תורה של בין הזמנים, כי אין זמן של פטור מתורה, ואין רגע שאדם פטור מתלמוד תורה, אלא החיוב הוא בכל רגע, כמו שכתוב (יהושע א, ח) והגית בו יומם ולילה, יומם ולילה! זה החיוב, ואין זמן שפטורים מזה. והחיוב הוא גם בכמות וגם באיכות, כפי שידוע ממרן הגר"ח מבריסק זצ"ל ששייך ביטול תורה גם באיכות, אם יכולים ללמוד עם יותר ריכוז, עם ריכוז יותר מלא.

ואכן יש הרבה בני תורה ברוך השם שבין הזמנים אצלם זה המשך הזמן, ואין הבדל בין אמצע הזמן לבין הזמנים, תמיד הם עם אותה ההתמדה ואותה השקיעות בתורה, וגם יותר מזה, יש כאלה שבזמן קשה להם ללמוד, והם אמנם לומדים אבל במאמץ גדול, ואילו בבין הזמנים לומדים בלי מאמץ, עם תענוג ובשמחה.

לימוד התורה עם מתיקות וסקרנות

ובאמת הרי כתוב שלימוד התורה צריך להיות עם שני דברים, הא' כפי שאומרים בברכות התורה 'והערב נא', שתהיה ערבות ומתיקות התורה, שהרי דברי תורה מתוקים מדבש (תהלים ים, יא), ואם אין מתיקות סימן שזו לא תורה אמיתית, וחסר לשלמות התורה, ולכן מבקשים על זה והערב נא, ומשמע שבלי תפילה אין ערבות וצריכים תפילה על הערבות, ובאמת יש הרבה שזוכים לזה, להרגיש את הערבות והמתיקות בתורה.

ויש עוד ענין בדברי תורה, שצריכים ללמוד עם סקרנות, וכפי שפירש רש"י על הפסוק (דברים ו, ו) 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום על לבבך' לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה, ע"כ. והיינו כמו חוק חדש של המלך שכולם מתעניינים ורוצים לדעת מהו החוק החדש ויש סקרנות לזה, כך יש סקרנות בתורה, וצריכים ללמוד מתוך סקרנות, כי התורה זה כל כך מעניין.

הסקרנות והמתיקות תלויים בצורת הלימוד

ומי שלומד בצורה המתאימה לפי טבעו יש לו סקרנות, כל אחד לפי הטבע שלו, לפי שורש הנשמה שלו, נמשך לדברי תורה, ומעניין אותו מאד מה ההלכה, או מה הסברא, מה הטעם, מה החידוש, מה פשיטא ומה קא משמע לן, יש הרבה חלקים והרבה טעמים בתורה, כפי שמצינו שדברי תורה נמשלו לחם ולמים, ליין, לדבש ולחלב, והם משלים לכל מיני טעמים שקיימים בתורה, ויש סקרנות לזה, ומעניין מאד לדעת את זה,

אך כאמור זה תלוי באיזו צורה לומדים, ומי שיש לו רבי שחינך אותו לזה או שהוא מעצמו תפס את זה ולומד בצורה המתאימה לפי טבעו, אזי הלימוד מעניין ומושך אותו.

וכן האריך בספר 'חוסן יהושע' (מאמר א' פרק ז') ללמוד בצורה המושכת את הלב כפי טבעו של כל אחד ואחד, כי אם לומדים עם שעמום, ורק מתאמצים כי מוכרחים ללמוד, ולומדים מתוך כפייה עצמית, אזי אמנם יש שכר על זה ומקיימים בזה חיוב של תורה, אבל חסר הערבות והמתיקות והסקרנות, והלימוד קשה ולא מעניין, ושמחים כשנגמר סדר הלימוד.

נדבת הרב ישראל מאיר חורב וב"ב שליט"א בן הרב עמיעוז חורב שליט"א לרגל השמחה השלושה במעונם בחולדת בנם אריה בנימין נ"י בשעת"מ. יחד שיוכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נתח סכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג

נדבת הרב דב מרגלית וב"ב שליט"א לרגל השמחה השלושה במעונם בחולדת בתם תח"י בשעת"מ, יחד שיוכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נתח סכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג

לכן חשוב מאד לדעת שבין הזמנים אינו זמן של פטור מתורה, ומי שמתחזק בלימוד התורה בבין הזמנים נוטל שכר כולם, וזו גם הגנה, מה שיש יותר תורה זה מגן על כל כלל ישראל!

התורה חשובה יותר מבית המקדש

והתורה חשובה עוד יותר מבית המקדש, שהרי הקב"ה הקדים את חורבן בית המקדש כדי שיהיה יותר תורה בכלל ישראל, כמו שאמרו בגמרא (גיטין פח, א) מאי דכתיב וישקוד השם על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק השם אלוקינו, משום דצדיק השם אלוקינו וישקוד השם על הרעה ויביאה עלינו? אלא צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת וכו' ופירש רש"י: וזו היא צדקה שמייהר והחריב ביתו כדי להגלות דורו של צדקיהו לבבל בעוד שחכמי גלות יכניה קיימים שילמדו תורה לאלו הבאים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה וכו', ע"כ, והיינו שהקב"ה הקדים את חורבן בית המקדש כדי שיהיה יותר תורה! כי התורה היא יותר מבית המקדש, ואמנם בית המקדש גם כן משפיע קדושה, אבל תורה יש גם בלי בית המקדש, ואילו בית המקדש בלי תורה - אין.

ואמר חז"ל (ברכות ה, א) מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד, וביאר מרן הרב מפוניבז' זצ"ל כי אמנם גם בזמן שהיה בית המקדש קיים הייתה השכינה שרויה בארבע אמות של הלכה, אבל אז היה גם בית המקדש וגם ארבע אמות של הלכה, ולאחר החורבן נשאר רק ארבע אמות של הלכה 'בלבד' ששם השכינה שרויה, וזה כמו שבית המקדש קיים, ואין זה פחות מבית המקדש, אלא זהו גופא הבית המקדש.

וכמו שאמרו חז"ל (אבות ג, ו) עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה ביניהם, ואפילו חמישה, ושלושה, ושניים, ואפילו אחד, כשעוסק בתורה שכינה עמו, ובעשרה קדמה שכינה ואתיא (ברכות ו, א), והיינו שהבית המקדש נמצא היכן שעוסקים בתורה, וכל מקום תורה הוא בית המקדש, ונחשב שיש בית המקדש.

ברוך השם שאנו זוכים לזה שבדורנו יש הרבה תורה ומתחזקים בתורה והרבה מתקרבים לתורה, השם יעזור גם הלאה שיהיה סיעתא דשמיא לנו ולכל ישראל להצלחה וחיזוק בתורה ובמעשים טובים וזוהי נזכה לגאולה שלמה.

(דרכי החיזוק)

יותר באיכות ולומד פחות באיכות, זה גם כן גדר של 'כי דבר השם בזה' שהוא מבזה ומזלזל באיכות התורה.

עת לעשות להשם - חיזוק בזמני רפיון

ובאמת בין הזמנים הוא עת לעשות להשם, כמו שמפורש בירושלמי סוף ברכות "תני רבי שמעון בן יוחאי אומר אם ראית את הבריות שנתייטשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם, מאי טעמא הפרו תורתך עת לעשות להשם", והיינו שבזמן שיש רפיון מתורה, בבחינת 'הפרו תורתך', זהו ה'עת לעשות להשם' - להתחזק בלימוד התורה, ומי שמתחזק בזמן כזה בתורה ואינו מתרפה כמו האחרים, נוטל שכר כנגד כולם, והיינו כמו השכר שהיו מקבלים המתרפים אם גם הם היו לומדים בהתמדה, את השכר הזה מקבל המתמיד.

וכן שמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל בביאור המשנה באבות (ה, ב) עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, וצריך ביאור מהו 'שכר כולם' ואיזה שכר מגיע להם, הרי הם מכעיסין ובאין, וביאר הרב דסלר כי 'שכר כולם' היינו השכר שהיה מגיע לכולם אם הם לא היו מכעיסין ובאין, כל אלו העשרה דורות, כל האנשים, מיליוני אגשים, כמה שהיו עושים מעשים טובים אם היו צדיקים, כל השכר שהיה מגיע להם על זה קיבל אברהם אבינו, כאילו שהוא קיים את כל המעשים הטובים שהם היו עושים אם היו צדיקים.

וזוהו שאמרו בירושלמי עמוד והתחזק בה ואתה מקבל שכר כולם, שהמתחזק בזמני רפיון מקבל את השכר שהיו כולם מקבלים אם גם הם היו מתחזקים, וזוהי הזכות של אלו שלומדים ועוסקים בתורה בבין הזמנים, שהוא זמן שיש כאלה שלא לומדים כמו שצריך, והמתחזק נוטל שכר כולם.

האסונות בבין הזמנים מפני חוסר זכות התורה

ובנוסף לזה גם רואים שזכות התורה מגנא ומצלא (סוטה כא, א), וכידוע מה שהיה בעבר בבין הזמנים, רחמנא ליצלן שלא יהיה עוד פעם, אבל בעבר בבין הזמנים היו אסונות ודברים לא טובים, ואפילו ביום האחרון של בין הזמנים, היו כאלה שהחזיקו מעמד כל הבין הזמנים וביום האחרון היה קצת התרפות, משהו חוסר עול תורה, ואז רחמנא ליצלן ממה שהיה.

שמעו ותחי נפשכם
בשורה משמחת לשוחרי התורה והמוסר
ניתן להאזין לשיחות ודרשות

בענייני חג הפסח
מפי מורנו ורבנו
הגאון הצדיק רבי **שמשון דוד פינקוס** זצוק"ל
רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

הקלטות ברורות ואמותיות במיוחד
כטלפון 0799-400-442 שלווחה 3

לע"ג אבי מורי ורבי הרב אשר זליג ב"ר דוד זצ"ל
גלבע' ב' ניסן תנצב"ה
הונצח ע"י בנו הרב דוד שק שליט"א

לע"ג אבי מורי הרב אברהם ב"ר יהודה לייב ז"ל. גלבע' כ"ז באדר. תנצב"ה
הונצח ע"י בנו הרב יהודה רוזנטל שליט"א

לע"ג אבי מרת נסריה בת מיסה ע"ה
לבע' ב' בניסן. תנצב"ה
הונצח ע"י בנו הרב ברוך דבוש שליט"א

א-ל נא רפא נא לה
הציבור נקרא להמשיך והעזיר בתפילה ובתחנונים לרפאתה השליטה והמהירה של הרבנית מרת רחצה בת קריינדל תליט"א אשת חבר למורנו הגר"י טשנר שליט"א חוקקה לרחמי שמים מרובים בתשע"ו. וזו א-ל כביר לא ימאס תפלת רבים

בית המדרש חניכי הישיבות
מתחם ביה"ס שושנים
ק"ק אופקים

דרכי ציון אבלות
אבלים יהווים יחד עם כל בית ישראל בסילוקו כסעיה השמימה לחיי עולם הבא הודנו והודנו מנחת ואב. כגם של קדושים מגזע תרשימים. תלמיד חביב לרבנותו ראשי הישיבות זצוק"ל ויבדלחט"א. מתקן שמועתם ודרכי תודתם להמנוי תלמידים מקשובים. בחיבוריו האיד לאין ולדורם סיני ועיקר חיים. איי במסעותיהם המגורה התורה משיירי המנסת הגדולה אשר האיר באור תורת קדושתו ואצילותו והעמיד תלמידים ריבה בכל מקצועות הושרה בעינה ובעטמה כנגלה ובנסתיו הודרך ביסודים קשים וקבילים באהבה

מנן ראש הישיבה
רבי הגאון הגדול
רפאל אליהו ציון סופר
זצוקלה"ה
ראש הישיבה הגדולה 'דרכים' ובעל הבאר ציון
דברי קינה ומספד
במוציא שבת קדש נרשת שמיני כ"ז אדר ב'
בהיכל בית מדרשו
בשעה 21:50 בדיוק!
מאת יבדלחט"א
מנן ראש הישיבה
הגאון הגדול
רבי אביעזר פילץ שליט"א
ורבני הקהילה שליט"א

בעת זו אשר משנאינו נשאו ראש - אויבי ישראל ומרשיעי ברית, ועדת עריצים מבית ומחוץ בקשו נפשנו להשמיר ולאבד ברוח ובגשם, וכדרכיב "חגור חרףך על ירך גבור הודך ותרדך... ותורף נזראות ימיןך" - אלו דברי תורה. וכמאמרם ז"ל אם רואה אדם שיסודין ממשמשין ובאין עליו ירוץ לחדרי תורה. דאינו להביא דברים יסודיים כרורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלבבות מכבשנו של מורנו ורכנו

הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל

רב ומנהיג קהילתנו הקדושה

"אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה"

מהאמצע, מוצאים איזו משנה או איזה מאמר חז"ל... וכבר נכנסים לשאלות ספיקות ותהיות...

ישנם פירושים רבים למשנה זו, אם מתחילים מהאמצע אפשר לומר כל מיני פשטים. אבל אם מתחילים מההתחלה - "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ!" - יש בורא עולם, והוא תופס את כל המציאות - "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו, א), והוא נתן תורה - "אסתכל באורייתא וברא עלמא" (זוהר שמות קסא ע"ב), וכל המציאות נגזרת מהתורה, ולו יצויר שאדם יעזוב כליל את התורה באותו רגע הוא אינו חי - כבר אין צורך להרחיב, הדבר מובן מאליו.

זהו הענין ב"יציאת מצרים" - היסוד והשורש של ה"יהודי" הוא יציאת מצרים, ואם ברצוננו להבין מהו יהודי חייבים להתחיל מכאן. לכן נחזור על ענין יציאת מצרים.

מהו 'עבד'?

ראשית, עלינו להתבונן מהו 'עבד'. בימינו אין מציאות של עבד, אבל אנו יכולים לתאר לעצמנו במה מדובר. עבד משמעו השתעבדות מוחלטת לבעל הבית. לעבד אין יום ואין לילה, אין לו חופש ואין לו מנוחה, אין לו כלום.

פעם השתתפתי בטחינת חטים למצות לפסח. נתנו לי לטחון, ולאחר כמה דקות התעייפתי ונגמר לי הכח. עזבתי את המטחנה ובקשתי מחברי שיחליף אותי... - זהו בן חורין.

אצל עבד הסיפור לגמרי שונה. עומד מעליו נוגש, ואם הוא מתרפה לרגע אחד מיד הוא נותן לו מכה, ומוסיף וצועק עליו: "אם לא תמשיך לעבוד תקבל עוד אחת!"... אם תופסים אותו מנסה לאכול בלי רשות, עוד מכה! מגיע לילה, העבד רוצה ללכת הביתה - מה זה 'בית'?! - זהו עבד.

"עבדים היינו לפרעה במצרים" (דברים ו, כא), בא הקב"ה והוציאנו ממצרים - פירוש: קנה אותנו! והדברים מפורשים בתורה: "כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם! אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" (ויקרא כה, נה). הקב"ה אומר - "עד עכשיו הייתם עבדי פרעה, ובאתי אני, ולא שחררתי אתכם, לא עשיתי אתכם בני חורין, אלא - מעכשיו אתם עבדי. אותה עבדות שהייתה לכם אצל פרעה תהיה לכם אצלי. אינכם בעלי בתים על עצמכם, אינכם עושים מה שבא לכם, אני קובע איפה תישנו ומה תאכלו, יש תורה, ויש בה גם 'מקל' - לא מקל של פרעה, אלא מקל שקוראים לו 'גהינם', ויש מה שנקרא 'נצחיות'..."

אנחנו עבדים להשי"ת! זהו המובן של יציאת מצרים. - ואם יש ספיקות, נחזור להתחלה - השי"ת קנה אותנו לעבדים מפרעה!

מהי 'חרות'?

אך השאלה הגדולה היא, הרי אנו אומרים בכל יום בתפילה "ויצא את עמו ישראל לחרות עולם", וגם בהגדה של פסח אנו אומרים "לפיכך אנחנו חייבים להודות... הוציאנו מעבדות לחרות", ועוד הרבה כגון זה - אנו בני חורין או עבדים?

יציאת מצרים מוזכרת בכל הזדמנות

את האמונה ב'יציאת מצרים' אנו משרישים ומחדירים בכל הזדמנות. השיא הוא אמנם בחג הפסח, שכל מהותו היא להשריש את האמונה ביציאת מצרים, אך לא רק בחג הפסח אנו משרישים את האמונה ביציאת מצרים; בשבת ובכל המועדים אנו אומרים בתפילה ובקידוש - "זכר ליציאת מצרים", וכמו כן במצוות רבות [כמו ציצית ותפילין, מידות ומשקלות, ריבית וכו'] נזכרת להדיא יציאת מצרים. - עלינו להבין, ולו באופן הפשוט ביותר, את ענין יציאת מצרים.

להבהרת ענין - יש לחזור על היסודות

ישנו כלל חשוב, שאם מתקשים בהבנת ענין מסויים ורוצים להבינו על בוריו, יש לחזור שוב על היסודות, להתחיל מחדש.

הרבה פעמים כשמגיד שיעור מסביר ענין, למשל מושגים של חמץ, ביטול וכד'. הוא אומר - "בואו נתחיל עוד הפעם, בתורה הקדושה נאמר שבפסח אסור לאכול חמץ, ועוד נאמר בתורה 'בל יראה ובל ימצא', באו חכמים ותיקנו" וכו'...

כשרוצים לעמוד על נקודת ענין כלשהו בבהירות - מתחילים מההתחלה. כי פעמים רבות הקושי בהבנה נובע מכך שבתחילה לא היה הכל ברור כל צורכו, ואם חוזרים להתחלה הכל מתבהר.

וכך פותח הרמב"ם את ספר משנה תורה (הל' יסודי התורה פ"א ה"א): "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא מציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו". - כלומר - אם רצוננו להבין את 'עמוד החכמות' כראוי, עלינו לחזור ל'יסוד היסודות'.

למשל: לבחור יש ספק - להמשיך ללמוד עוד כמה דקות או ללכת לעסוק במשהו אחר. הרי חשוב ללכת עכשיו, וללמוד אפשר גם אחר כך... יש בחיים כל מיני ספיקות. במצב כזה אם נשאל את השכל, את החכמה, מה צריך לעשות? תחזור על היסודות! - יש רבש"ע. מה הפירוש רבש"ע? מה גדלותו? מה הוא רוצה? מה כוחו? - ואז התשובה ברורה.

שוחרתי פעם עם תלמיד בישיבה תיכונית. שאלתי אותו למה הוא לומד במקום זה, הוא הסביר לי - הרי כך כתוב במשנה (אבות פ"ב מ"ב) "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ"... צריך ללמוד בתיכון, באוניברסיטה, צריך לחפש פרנסה... אמרתי לו שיש פשט כזה ויש פשט כזה, וכך התווכחנו שעתים ולא הגענו לענמק השווה.

מה עושה אדם כשהוא עומד בפני שאלה כזו? התשובה היא פשוטה! נחזור להתחלה, ליסודות: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". מה הכוונה 'אחד'? ומה הכוונה 'תורה'? ומה הכוונה נצח נצחים?

אם היינו מתחילים מהיסודות כמו שצריך, כשהיינו מגיעים לנקודה זו הכל כבר היה ברור כשמש. אבל אם מתחילים

נדבת הרב אברהם קורט וב"ב שליט"א להגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם מלכה תחי' בשעתו"ם, יה"ד שיוכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

נדבת הרב יצחק גבאי וב"ב שליט"א בן הרב אלדד גבאי שליט"א להגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם מיכל תחי' בשעתו"ם, יה"ד שיוכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

התירוצין הוא פשוט. - משל למה הדבר דומה? בכל העולם מקובל שביט-סוהר זה עונש. נקח אדם ונכניסו לביט-סוהר שיש בו את כל הדברים הטובים - ממש בית מלון. הוא יכול לבחור איזה מזון הוא יאכל, יש לו את הרהיטים היפים ביותר וכו', אבל דבר אחד מונעים ממנו - לצאת החוצה. זהו עונש נורא, העונש הגדול ביותר. ולמה?

הנה התרגול יושב לו בלול ונהנה מהחיים, דבר לא חסר לו. ולעומת זאת, אדם שיוכנס לתוך לול זה נורא ואיום. מה הפשט? מה העונש?

ישנה פרשה שלימה העוסקת בענין זה. דוד המלך אמר לפני מותו לשלמה בנו על אודות שמעי בן גרא: "והנה עמך שמעי בן גרא בן הימיני מבחורים, והוא קללני קללה נמרצת ביום לכתי מחנים, והוא ירד לקראתי הירדן ואשבע לו בה' לאמר אם אמיתך בחרב. ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול" (מ"א ב. ה-ט).

מה עשה שלמה (שם שם, לו-מ)? "וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר לו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם אנה ואנה. והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון ידע תדע כי מות תמות דמך יהיה בראשך"... ואכן, בסופו של דבר, לאחר שלוש שנים ברחו לשמעי שני עבדים והוא יצא אחריהם להחזירם אליו, ושלמה המלך מצא את הסיבה להורגו. - יש עיר יפה יותר מירושלים? זה בית הסוהר?! אלא שאדם אינו סובל להיות מוגבל במקומו.

הקב"ה ברא את האדם והוא ברא גם את ההיקף שלו, והיקף האדם הוא מסוף העולם ועד סופו ["אדם הראשון מסוף העולם ועד סופו היה" - חגיגה יב ע"א]. אם ניקח אדם ונגביל אותו לד' אמות, זה נגד המציאות שלו! זה כמו שאדם נאלץ להחזיק את ידו למעלה כל הזמן... זה נגד המציאות! המציאות של האדם שהוא מוכרח להתפשט. התרגול - כל חייו הם הלול, אלו חייו וזוהי מציאותו. אבל אדם תופס את כל העולם, זאת המציאות שלו.

ילד תוסס וחסר מנוחה שלא יכול לעמוד במקום אחד יותר מרגע, כשהוא נוסע במכונית, הוא מסוגל לשבת במקומו מרותק לחלון במשך שעות... מה הפשט? איך הוא מצליח לעמוד מרותק למקום אחד כ"כ הרבה זמן? כי הוא רואה דברים חדשים! הוא תופס עולם! הוא כובש עולם!

זהו הדבר היפה ביותר לאדם. יש אנשים שמוכרחים לנסוע לצד השני של העולם, למרות שאפילו במקומות רבים בעיר בה הם מתגוררים הם עוד לא ביקרו... אבל האדם מרגיש דחף לנסוע רחוק, כי זוהי מציאות האדם.

האדם צריך להימצא מסוף העולם ועד סופו. הוא חייב לדעת מה נעשה בסוף העולם. אם יש שם שביטה, הוא מוכרח לדעת. אם העיתון לא הגיע היום, הוא לא אדם... מה קרה? הכנסת אותו ללול, הוא לא מרגיש אדם.

נתאר לעצמנו אדם המצוי בבית האסורים. אומרים לו: "אתה חופשי לצאת, אבל יש מקום אחד שהוא סגור בפניך - בשום פנים ואופן אל תעלה לירח..."

הוא מרגיש די רגוע, אין לו עסקים בירח. זה לא העולם שלו. אם נגביל אדם לעולם אחר שאינו שייך אליו, הוא לא מוטרד מכך. אבל אם מצמצמים ומקטינים את עולמו שלו - אלו היסורים הגדולים ביותר בשבילו.

בין עבדות פרעה לעבדות הקב"ה

"עבדים היינו לפרעה במצרים", העבדות הזאת היתה איומה ונוראה. היתה זו עבדות המנוגדת למציאות של האדם. שם במצרים, הכניסו אותנו ללול תרנגולים!...

כא הקב"ה ואמר לנו: "דעו לכם! אינני משחרר אתכם, אלא אני נועל אתכם בעבדות שלי. אתם משועבדים לתורה שלי, למצוות שלי, זוהי עבדות!"

אך יש חילוק עצום בין עבדות ה' לעבדות פרעה - העבדות של פרעה מנוגדת לטבע האדם. למה לעבוד לפרעה? אם אני כבר עובד בפרך מוטב שאעבוד לעצמי. אך העבדות של הקב"ה היא המקום היפה והנפלא ביותר! אנחנו בני חורין, כי זה המקום הטבעי שלנו! לכאן אנו שייכים!

אם אקח למשל אדם ואומר לו - "אני משעבד אותך! מותר לך לאכול רק מה שתרצה, ללכת לאן שתרצה, לעשות מה שתרצה, אבל אסור לך באיסור חמור לעשות דבר שאינך רוצה"... - זוהי אמנם עבדות, אבל לאמיתו של דבר זהו בן חורין! **הקב"ה** אומר לאדם - "אתה בעבדות שלי, דהיינו: מותר לך לעשות רק מה שכתוב בתורה", זהו בן חורין! כי האדם בטבעו הוא בעולמו של הקב"ה, זהו העולם היפה ביותר שיכול להיות - לעסוק בתורה זה "חכו ממתקים וכולו מחמדים".

אך אם האדם רוצה לברוח מעול התורה, הוא חושב שהוא בן חורין לעשות מה שנראה לו - "דע לך שיש בעל הבית! אתה עבד ואינך משוחרר, זוהי עבדות. אתה ישבת במצרים ואני קניתי אותך לעבד". - זהו היסוד הראשון של תורה. תורה זה הכל.

"עבד מלך - מלך"

משה רבנו היה היהודי היפה ביותר, והקב"ה קורא לו "עבדי משה" (במדבר יב. ח). העבדות הזאת היא הדבר היפה והמתוק ביותר שיכול להיות בעולם.

"עבד מלך - מלך" (תנחומא צו ס"י ג) - העבד מטייל היכן שהמלך מטייל, אוכל ממה שהמלך אוכל. אין עבדות יפה יותר מלהיות עבד מלך - אבל זוהי עבדות! - ומכאן התורה מתחילה - מיציאת מצרים.

מוכרחים לזכור את זה כל החיים. יסוד היסודות ועמוד החכמות שיש בורא עולם והכל שייך לו, הוא נמצא אצלנו מבפנים ומבחוץ. זה 'אדון' שאינו צריך לעמוד מבחוץ, ואם אנו מתרשלים אין צורך לתת לנו מכה בראש... הוא נמצא בתוך הראש ובתוך העיניים. אם הוא לוקח מאתנו את שפע הברכה אנחנו תיכף לוקים; פעם בשיניים, פעם ביד, פעם ברגל. הוא בעל הבית עלינו, והוא אומר: "דעו אתם עבדים שלי!"

אמת, זוהי עבדות, אבל זוהי העבדות היפה ביותר שתיתכן - כי כאן 'סוגרים' אותנו בתוך העולם שלנו. כאן מתחילה התורה ומוכרחים לזכור זאת. זוהי יציאת מצרים. צריך לדעת שזה הפירוש יהודי.

ומה פירוש 'בן תורה'? - כתוב בתהלים (ז. טו) "מוציא אסירים בכושרות". דורשים חז"ל: "אין אסירים אלא תלמידי חכמים שמוסרין עצמן למקרא ולמשנה למדרש הלכות ואגדות" (תנבד"ר פכ"ה). בימי קדם היו תלמידי חכמים שהניחו את עצמם בהסגר. צדיקים, כמו האר"י הק', בנו שכונות, עשו לעצמם 'בית-סוהר' ולתוכו נכנסו אנשים שנפרדו מהעולם, עזרו להם בפרנסה והם הקדישו עשר וחמש-עשרה שנות לימוד. - בית מדרש לפי חז"ל הוא בית-סוהר.

כיהודים, עלינו להבין שאיננו בני חורין. כולנו עבדים לה'. אבל כשאנו בנוסף לכך גם 'בני תורה', המשמעות היא שאנו נתונים במעצר. והמעצר הזה הוא הדבר הנפלא והמתוק ביותר שאדם יכול למצוא בחיים! כי אם לא המעצר הזה קיים גם מעצר אחר - מה שהאבן עזרא מכנה: "דע, כי כל בני אדם עבדי תאות העולם" (במדבר ו. ז) - ואותם סוגי מעצר קשים ומרים הם. ב"ה אנחנו בבית המדרש לא מכירים עד כמה מעצר התאוות רע וזר, ולעיתים אף נדמה לנו שזו די נעים.

נדבת הרב משה שמחה בן זכאי ובי"ב שליט"א בן הרב מיכאל בן זכאי שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונם בהולדת בתם נ"י בשעת"מ. יה"ד שייכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וידו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצא" כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג'

נדבת הרב ישראל מאיר אקוקא ובי"ב שליט"א חתן הרב יעקב דהן שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונם בהולדת בתם תח" בשעת"מ. יה"ד שייכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וידו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצא" כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג'

להחזיק ראש נקי - זה לא ענין פשוט. לשמור על עינים טהורות - זה לא פשוט. בתפילה יש לנו הרבה קשיים, להתפלל בכונה כמו שצריך אפילו ברכה ראשונה - זה לא ענין פשוט. יש לנו הרבה קשיים בקיום מצוות כראוי. אך חייבים לזכור את יסוד היסודות ועמוד החכמות - יסוד כל המצוות והעבירות הוא ביטול תורה.

כל הצדיקים הקדושים שהצליחו לשמור על הראש והעינים הגיעו לכך מכיוון שהם ישבו ועסקו בתורה. רק אחרי שמונחים בתורה, רק אחרי שהיסוד קיים - יש על מה לדבר. ביטול תורה הוא היסוד לכל העבירות ולכל הצרות. תלמוד תורה כנגד כולם וביטול תורה כנגד כולם.

הדברים פשוטים וברורים אך מוכרחים לאומרם, ולחזור עליהם ושוב לאומרם. אין מציאות שצדיק יגיע למעלה כלשהי בלי לשבת ולעמול בתורה - אין מציאות כזאת! **עלינו** לדעת שביית המדרש הוא בית-סוהר. נכון, אנו נמצאים בעולם שבו כל הרוצה לעזוב את בית הסוהר יכול לעשות זאת. הקב"ה ברא בעולם את כח הבחירה. אך צריך לדעת מה נעשה מחוץ לביהמ"ד. לאן הוא הולך? הוא יוצא מעבדות לקב"ה והולך להשתעבד לעבדות אחרת.

זוהי מהות ה'ישיבה'. הדבר הגרוע ביותר שיתכן בישיבה הוא הבטלה. 'בטלה' היא ניגוד מוחלט למהותה! מי נתן רשות להתבטל כל כך הרבה? וכי עולם הפקר הוא?! הרי "עבדי הם!" **שמעתי** דבר מעניין, במיר לא היה חדר אוכל ולא היתה פנימייה, אלא היה ועד מיוחד שסידר את הבחורים אצל בעלי בתים, היכן כל אחד יאכל והיכן כל אחד יישן. לבחור היתה זכות לומר שהוא לא רוצה לאכול אצל פלוני או עם אלמוני. אבל היכן הוא יישן - לא היתה לו זכות להביע דעה. כי כשאוכלים, משוחחים עם בעל הבית או עם החברים בלימוד, אבל כשישנים?! מה זה משנה עם מי ישנים?!

כשאנו שומעים את הסיפור הזה, הוא נראה לנו הבדל של מאות שנים... ובכל זאת זה בסך הכל לפני כחמשים שנה! למעשה - כיום הפנימייה בישיבות לעיתים הופכת להיות המקום המרכזי של הישיבה עבור הבחור...

עלינו לזכור! "זכר ליציאת מצרים" - הקב"ה קנה אותנו לו לעבדים, בית המדרש הוא המקום הטבעי והנפלא שלנו! (נפש שמשון - התורה וקניניה)

אנו מוכרחים לדעת את האמת הזאת שלא שיחררו אותנו! איננו בני חורין לעשות כרצוננו. זאת כל הנקודה. יהודי החש שיש לו בחירה ללמוד או להתבטל, להתפלל או לא להתפלל, חסרה לו הנקודה המהותית והיסודית ביותר של היהודי!

אם אדם קם בבוקר, מניח תפילין ומרגיש שמגיע לו שכר על כך - זה אינו יהודי. עלינו לדעת שאנחנו בעבדות, ואנו מחוייבים בתור עבדים לקיים את המצוות. והעבדות הזאת לא מתייחסת רק לתפילין ציצית ומזוזה, אלא לכל תחומי החיים. ולעבדות הזאת אנו מתכוונים באומרנו "זכר ליציאת מצרים". זהו יסוד היהדות. אם רצוננו להבין את היהדות חובתנו להתחיל מכאן.

מספרים על דרשן יהודי שהגיע מא"י לאמריקה ודרש שם לפני הקהל באנגלית מושלמת. בתום הדרשה ניגש עליו אחד השומעים ואמר לו: "כבוד הרב, הדרשה שלכם היתה מצויינת, הכל היה לי ברור. יש רק ביטוי אחד שלא נתקלתי בו בעבר שאמרת אותו בלשה"ק, חזרת עליו הרבה אך לא ביארת את מובנו - 'הקב"ה'!..."

יש גם יהודים כאלו. - את כל היהדות הם מבינים, אבל את הקב"ה הם אינם מבינים. יש יהדות בלי הקב"ה?!

אורתו הדבר "זכר ליציאת מצרים". מי שלא יודע "כי לי בני" עבדים, אינו יודע את יסוד היסודות של היהדות, הריהו כאותו יהודי מסכן שאינו יודע מה זה 'הקב"ה'...

לא קבלנו שטר שחרור! רק עברנו מבעלים לבעלים - אמנם, מבעלים שכפו אותנו בצורה המנוגדת לטבענו, לבעלים שסגר אותנו בעולם שלנו! וכאשר אנו חיים ורוצים לדעת כיצד לנהוג ומה לעשות, אנו חייבים להזכיר לעצמנו את יסוד היסודות ועמוד החכמות.

יסוד היסודות - "תלמוד תורה כנגד כולם"!

וכאן עלינו להתבונן. יש בורא עולם, והוא נתן תורה. יש בתורה עשיין ולאויין. חז"ל אומרים שמצות תלמוד תורה כנגד כולם (פאה פ"א מ"א). ומביא רבנו יונה (שע"ת ש"ג ס"י יד) ע"פ דברי חז"ל (ספרי עקב פסקא ה): "כשם ששכר תלמוד תורה גדול מכל המצוות, כך עונש המבטלה גדול מכל העבירות!" וכמו כן מצאנו בירושלמי (חגיגה פ"א ה"ז): "וויתר הקב"ה לישראל על עבודה זרה ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים - על מאסם בתורה לא וויתר!" העבירה החמורה ביותר בתורה היא ביטול תורה.

סדר התפילה בשעת הגבהת ספר התורה המשך ממנומד 2

לגלול הס"ת, כדי שלא יהא הגולל טרוד, ויוכל לשמוע ההפטרה, ע"כ.

דעת הפמ"ג שם שאין צריך להמתין אלא עד שיגלול הספר תורה וא"צ להמתין עד שקושר החגורה ומלביש לס"ת את המעיל, אבל דעת המחצית השקל שיש להמתין עד שיגמור את כל הגלילה, כדי שישמע הגולל גם ברכות ההפטרה.

וכתב המ"ב (ס"ק כ"ב) אבל בב' וה' שאומרים יה"ר אחר הקריאה א"צ להמתין על הגולל דאינו אלא מנהג.

כי תקדמו ברכות טוב

ברכות חמות מעומקא דליבא מולא טבא וגדיא יאה נשגו קמיה האי גברא רבא יקירא איש אשר רוח בו ראש וראשון לכל דבר שבקדושה פועל גדולות ונצורות למען ביהמ"ד לפארו ולרוממו במסירות למען רווחת מתפללי ולומדי ביהמ"ד בפשטות ובצנעה שלא על מנת לקבל פרס אהוב למעלה ונחמד למטה מוקיר ורחים רבגן ואירו נופיה צורבא מרבגן ה"ה הרב **משה לוי** וב"ב שליט"א לדגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם תח' בשעטומ"צ ברכותינו שיוכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג"ג. וזכות כל פעלי הכבירים תעמוד לו ולרוענו שלא תמוש התורה מפיו ומפי זרעו עד עולם, אכ"ר **מברכים ומאחלים מתפללי ולומדי ביהמ"ד קיית ה'**

נדבת הרב **משה אריה זקס** וב"ב שליט"א לדגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם** נ"י בשעטומ"ט. י"ד שיוכו להכניסו בביתו של אא"ה בעתו ובזמנו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג"ג

אך מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל העיר על זה שמצינו בשבת י"ב: ת"ר הנכנס לבקר את החולה אומר המקום ירחם עליך ועל חולי ישראל, רבי יוסי אומר המקום ירחם עליך בתוך חולי ישראל וכו'. זימנין אמר המקום יפקדך לשלום וכו'.

ובהערה שם וכן בהגדה של פסח אומרים 'ברוך המקום ברוך הוא' (וכן בברכות מ: 'ברוך במקום שבראה'. וכמו כן אומרים לאבל 'המקום ינחם אותך').

כה) איתא שולחן ערוך או"ח (סימן קמ"ז סעיף ז) אין המפטיר מתחיל [לומר ברכת ההפטרה. מ"ב], עד שיגמור

ברכות חמות מעומק לבנו נשגו קמיה האי גברא רבא איש אשר רוח בו להגדיל תורה ולהדירה וססור בכל לבו למען הנחלת דברי רבותינו מצוקי ארץ נב"מ ולהבח"ח רבותינו שליט"א לאור עולם, ומסייע בכל מאהו להצלחת המערכת לחועלת הרבים ה"ה ידידנו הקר והנעלה הרב **יחזקאל שרייבר** וב"ב שליט"א לדגל השמחה השרויה במעונם בהולדת הנכדה תח' בת לחתנם הרב **יונתן ג'קובס** שליט"א ברכותינו שיוכו התורים והסבים לרווחת מנמו ומשאר יוצ"ח כ"י רב נחת ויתברכו בכל מילי דמיטב מוון עולה ושמחה כל הימים אכ"ר **המערכת**

נדבת הרב **שמואל טרופר** וב"ב שליט"א חתן הרב **בועז גרוס** שליט"א לדגל השמחה השרויה במעונם בהולדת **בנם** נ"י בשעטומ"ט. י"ד שיוכו להכניסו בביתו של אא"ה בעתו ובזמנו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו התורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברג"ג **שמחת השלום זכר תהקים א"ה בליל שב"ק בבית חמיו שליט"א רח לחי 31**

בענין קטן במצוות ובאיסורים מן התורה (ב)

והמסתעף לדין קטן שקיים מצוה בקטנותו אם מועיל לכשיגדיל

סתירת הסוגיות בזה

אמנם שיש ב' סוגיות בש"ס הסותרות לכאן יסוד זה: א'. ביבמות (ל"א א'), דשם איירי לענין אין איסור חל על איסור, ואמרינן דלרבי יוסי כשחלים ב' האיסורים בב"א או איסור חל על איסור, והיכי משכחת לה בב"א, כגון לענין זר השוחט קרבן בשבת ועובר על איסור זרות ועל איסור שבת, ואף דהרי איסור זרות חל קודם איסור שבת, מ"מ משכחת לה בהביא ב' שערות בשבת דאז חלים ב' האיסורים בב"א ע"ש. וא"כ מבואר דקטן לאו בר איסור הוא ולא רק שאינו בר עונשין, וסותר לכאן הגמ' בסנהדרין הנ"ל. ב'. ביבמות (ק"ד א') שדנה הגמ' בקטן אוכל נבילות אם ב"ד מצווין להפרישו או לא, ע"ש. והנה אי אמרינן דבאמת הקטן נצטווה שלא לעבור על איסורין, ורק דרחמנא חס עליו שלא להענישו, א"כ מה הצד לומר שאין מצווין להפרישו, והא מצווין להפריש כל אדם מישראל מאיסור ואין זה שייך לעונש שמתחייב מחמת העבירה, [או מחמת מצוות תוכחה או מחמת דין ערבות, ומהיכ"ת דקטנים אינם בכלל זה כיון דנקטינן דעבדו איסורא], ואמאי בקטן לא מחויבים להפרישו כיון דבר איסורא הוא. והאחרונים נתחבטו הרבה בסתירות אלו, ועי' במשכנות יעקב (אעה"ז סי' מ"ז), דר"ל דבאמת הסוגיות פליגי אהדדי, דרב יוסף ורבא סברו בגמ' בסנהדרין הנ"ל דבקטן ליכא תקלה ורק קלון, דסוברים באמת דקטן לאו בר אזהרה ואיסורא הוא, ולדבריהם באמת א"ש ד"ל דאין ב"ד מצווין להפרישו, אבל למאי דדחי הגמ' בסנהדרין דאיכא נמי תקלה, דהקטן נצטווה גם על האיסור ורק דחס רחמנא עליה לענין שלא להענישו, א"כ באמת ודאי שהב"ד מצווין להפרישו.

הסתירה בדעת הרמב"ם בזה

אולם מה נעשה ביום שידובר בדעת רבינו הרמב"ם, דבפ"א מאיסור"ב ה"ז פסק דאף שבשוגג אין הבהמה נהרגת משום דבעינן נמי תקלה, אפ"ה בקטן נהרגת, וע"כ דאזיל כמסקנת הגמ' שם דבקטן חשיב שהויה תקלה ורחמנא הוא דחס עליה, ולאידך גיסא פסק הרמב"ם דקטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו [עי' בב"י סי' שמ"ג שמברר באורך שכך דעת הרמב"ם], וכן נפסק בשו"ע שם דאין ב"ד מצווין להפריש הקטן ורק אביו בלבד כשמגיע לחינוך חייב להפרישו, ע"ש. וא"כ עולה התמיהה מאליה דאך נכלכל את ב' הלכות אלו; דמחד גיסא אמרי' דקטן דעביד איסור חשיב תקלה ורק רחמנא הוא דחס עליו, ובפשטות היינו רק שלא להענישו, ומאידך אמרינן שאין מצווין להפרישו מן האיסור.

מן המצוות אינו מסבא שכיון שאינו בר דעת הרי הוא כמו שוטה וחרש, וע"כ שקטן אה"נ שאינו בר דעת לגמרי אבל לא היה סגי בזה לפוטרו, ונאמר בגזיה"כ שהך דרגה שלא בר דעה דקטן הויה נמי סיבה לפוטרו.

וברא"ש בתשובה (כלל ט"ז) מבואר דזה שייך לשיעורין שהוא מהלל"מ, ועי' במנ"ח (מ' ק"צ) דכ' לפי"ד דבבן נח דלא נאמרו הני שיעורין יהיה דינו כגדול אף קודם י"ג שנה כל דלפי האומדן הוא בר דעת, ומביא שכ"כ החת"ס בתשובה (יו"ד סי' ש"ז), וגדולה מזו כ' האו"ש (בפ"ג מאיסור"ב ה"ב) דכל קטן מישראל מחויב בו' מצוות בני נח כל שהוא כבר נראה כבן דעת שלא גרע מגוי לענין זה, ע"ש. ועכ"פ למדנו מכל זה שהדין דקטן פטור מן המצוות אינו משום חסרון דעת בלבד, אלא

נביא תמצית ממה שנתבאר במאמר הקודם, ומזה נבוא בעזה"י להמשך הענין:

הנידון היה בדין קטן שפטור מן המצוות האם כשעביד מצוה בקטנותו חשיב שמקיים מצוה וכ'אינו מצווה ועושה' או לא, וכמה אחרונים נקטו בפשיטות דמקיים מצוה, ועי' בקה"י (יבמות סי' ל"א) ובאגר"מ (יו"ד ח"ב סי' ח') שנמי נקטו כן, [ועי' בהערה מה שיש להוסיף ביאור בזה¹]. ואם ניזיל כן, יש לדון אי מהני המצוה שקיים בקטנותו לענין כשיגדיל [ונפק"מ מצויה בזה הוא בכל קטן שמגדיל לענין ברכות התורה שבירך בבוקר שהיה קטן, האם יתחייב שוב בלילה כשמגדיל או שנפטר בברכה שבירך בקטנותו], ובדברי הרעק"א בגליון שו"ע (סי' קפ"ו) מבואר שנוקט בפשיטות לענין ברכת המזון שבירך בקטנותו דלא מועיל לאחר שיגדיל ע"ש, וכ"מ בכס"מ (פ"ה מק"פ ה"ז), ולכאן צ"ב מדוע באמת לא מהני כיון שחל בזה שם של מעשה וקיום מצוה.

יש מקום לסלול בזה דרך לבאר זאת, ומקודם יש לן להקדים ולברר הנידון הגדול מהו דין קטן מן התורה לענין איסורים, וכבר הזכרנו בקצרה את דברי הגמ' בסנהדרין, ועתה נברר בס"ד הענין טפי, דלכאן מצינו בזה בש"ס סוגיות חלוקות וכמשי"ת.

דברי הגמ' בסנהדרין דקטנים הוו כמזידין אלא דחס רחמנא עליהו

יעוי' בגמ' בסנהדרין (נ"ה ב'), דבמשנה איתא על הדין דבהמה שרבעה או נרבעה שנהרגת: 'אם אדם חטא בהמה מה חטאה, אלא לפי שבאה לאדם תקלה על ידה לפיכך אמר הכתוב תסקל. דבר אחר שלא תהא בהמה עוברת בשוק ויאמרו זו היא שנסקל פלוני על ידה' ע"כ. הרי מבואר במשנה ב' טעמים, ובלשון הגמ' נתפרשו בקצרה, חדא משום 'תקלה' ועוד משום 'קלון'. ובגמ' בעי רב המנונא ישראל הבא על הבהמה בשוגג מהו, תקלה וקלון בעינן, והכא קלון איכא תקלה ליכא, או"ד קלון אע"פ שאין תקלה, ורצתה הגמ' להוכיח [וכך סברו רב יוסף ורבא ע"ש], מהא דמבואר בברייתא דבהמה נסקלת אף מפני קטן או קטנה, וסברה הגמ' דבקטן וקטנה קלון איכא ותקלה ליכא [ופי' רש"י דהא אינם בני עונשין והרי הם בכלל שוגג], ומשני הגמ', דכיון דמזידין הם [הקטן או הקטנה] תקלה נמי איכא, ורחמנא הוא דחס עלייהו. ומבואר דאף דלאו בני עונשין נינהו אבל חמירי משוגג וחשיבי כמזידין ורק רחמנא הוא דחס עלייהו, ובפשטות הביאור בהא דהוו כמזידין משום דעבדי איסורא, ורק דרחמנא הוא דחס עלייהו שלא להענישן כיון דסו"ס דעתן קלישתא טפי, ועכ"פ למדנו מסוגיית הגמ' לכאן דקטנים בני איסור נינהו ורק דפטורים מעונשין.

1. גדר החילוק ביחסי למעשי המצוות בין קטן לשוטה הנה יש להוסיף ביאור מאי טעמא באמת אמרינן דקטן אית במעשיו תורת מעשה מצוה, דבפשטות אינו מובן דהרי מצינו בגמ' בכמה דוכתי דחרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו, והנה אטו בשוטה נמי נימא דחשיב מעשה מצוה ומהיכ"ת לחלק ביניהם, ואמנם יש להביא מקורות לכך שקטן אין יסוד דינו כשוטה ממש, יעוי' במשנה באבות (פ"ה מכ"א) בן שלוש עשרה למצוות, ועי' בפ"י וברע"ב שם שכתבו שהמקור לזה הוא דכתיב איש או אשה אשר יעשו מכל חטאות האדם וגו' ואינו קרוי איש עד שהוא בן שלש עשרה וכדאשכחן וכו', ע"כ. ועי' נמי בפ"י הגר"א שם דכ', דאיש כתיב בעונשין ובכמה מצוות ולא קטן, ובן י"ג נקרא איש שנאמר וכו' ע"ש, ומבואר בדבריהם שעיקר הדין שקטן פטור

נדבת הרב דניאל סבן וב"ב שליט"א לחן הרב יעקב אלכסנדר ארנפורנד שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונם בהולדת בנם ז"ל בשנת"מ. יה"ר שיוזכר להכניסו בבריתו של אנא"ה בעתו ובטובו, ולגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג שמחת השלום זכר תתקיים א"ה בליל שב"ק בבית חמוי שליט"א רח החי"א 1610

נדבת הרב דניאל סבן וב"ב שליט"א לרגל השמחה השוריה במעונם בהולדת בתם תח"ב בשנת"מ, יה"ר שיוזכר לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג שמחת הקידושא רבא תתקיים א"ה בשב"ק בביהמ"ד חניכי הישיבות (שושנים) בשעה 10:15

זוכינו לדברי רבינו רבי עקיבא איגר זיע"א בענין (בש"ת תנינא ס"י קל"ד), שעמד על תמיהה זו דאיך יתיישבו ב' הסוגיות בסנהדרין דחשיב תקלה וביבמות שאין מצווין להפרישו יחדיו. וכ' בזה"ל, אלא על כרחך דחס רחמנא עליה היינו דהתורה חסה עליו ולא רמי עליו מצות וחזיבם וכו', והא דחשיב תקלה כ' וז"ל, דמ"מ כיון דעושה בשאט נפשו ענין שבגדלותו יהיה עבירה מקרי תקלה, ולענין זה דוקא מקרי קטן יותר תקלה מגדול בשוגג בלא עשה בכוונה, אבל מ"מ אמת דגדול בשוגג נעשה איסור, דאקרקפתא דגברא חל האיסור, ועל קטן ליכא איסור כלל, וכו' עכ"ד.

ב' ענינים בעבירה: ששנואה לפני המקום, ושאסורה עלינו

ומבואר שהדר הגרעק"א למה שידוע בפשטות שקטן פטור מכל המצוות בין עשה ובין ל"ת, ואין חולק על הנחה זו, ובגמ' בסנהדרין אין הכוונה שהוא מוזהר על האיסורים ו'רחמנא הוא דחס עליו' הוא על העונשין בלבד, אלא ה'חס עליו' הוי על עיקר האזהרה, והא דחשיב 'תקלה', כיון דסו"ס עושה מעשה שבגדלותו יהיה עבירה, והנה כמובן עדיין צ"ב אמאי חשיב תקלה ומה לן שבגדלותו הוי עבירה. ואמנם ע"כ הביאור בזה, דבעבירה איכא תרתי, א'. עצם החפצא דעבירה שמאוסה היא בעיני המקום, וזהו השורש לציווי התורה שלא לעשות המעשה. ב'. הציווי בפועל שציווה ה' ית' עלינו בתורתו להישמר מלעשות את הדבר המאוס הזה [ובפשטות מוכח כן מהא דאסור לספות איסור אף לקטן בן יומו ולכא' היינו מצד עצם מאיסות הדבר בעצמו²], ובקטן אף שלא נצטווה בפועל על העבירה כיון דחס רחמנא עליו, אבל אף בלא הציווי חשיב דעצם מציאות העבירה נעשית על ידו, וכשעושה זאת בשאט נפש דהיינו במזיד זה נידון כתקלה.³ [ועי' בהערה⁴ מה שהבאנו מדברי החזו"א והקה"י בזה] ובעיקר חידוש זה דהרעק"א בפ"י דברי הגמ' בסנהדרין יש לברר האם מבואר בדברי רבותינו האחרונים ז"ל שלא כדבריו, עי' בהערה⁵ מה שנביא בזה.

יש להביא סיוע גדול לדברי הרעק"א, דהנה עי' ברמ"א (סו"ס"י שמ"ג) דכ' וז"ל, וקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אף על פי שא"צ תשובה כשיגדל, מ"מ טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה, אף על פי שעבר קודם שנעשה בר עונשין עכ"ד. ומקורו בתרוה"ד (ח"ב סי' ס"ב) עי' היטב בדבריו והובא כל לשונו בהערה⁶.

ומבואר דהוכיח התרוה"ד מהגמ' ביבמות (ל"ג א') לענין אין איסור חל על איסור, וכן מהגמ' ביבמות (ק"ד א') דאין ב"ד מצווין להפרישו דאינו בר עונש ואזהרה כלל, ולכך אין צריך כפרה גמורה ורק טוב שיקבל איזה דבר לכפרה. והנה מה עם הסוגיא בסנהדרין הנ"ל דמבואר לכא' לא כן, ושמה נימא שבאמת ס"ל להתרוה"ד דלא קי"ל כמסקנת הגמ' בסנהדרין הנ"ל דחשיב תקלה, (וכמו שהבאנו מהמשכנ"י דבאמת פליגי הסוגיות בסנהדרין וביבמות בנידון זה עצמו וכו"ל), ואולם עי' במג"א (שם סק"ד) שכ' על דברי הרמ"א והתרוה"ד הללו שטוב שיקבל איזה דבר לתשובה ולכפרה וז"ל, והכי אמרינן בסנהדרין (נ"ה ע"ב) תקלה איכא קלון איכא⁷ ע"ש, עכ"ד. וכ"כ בביאור הגר"א לעי' בסנהדרין נ"ה ב', ע"ש. ומבואר דהביאו המג"א והגר"א את הגמ' בסנהדרין כמקור לתרוה"ד שטוב שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה ולכפרה, והנה בפשטות הוא מרפסן איגרי, דהלא אדרבה משם מוכח שעבר עבירה ממש ומדוע לא יצטרך כפרה מעליא, ובפשטות הסוגיא בסנהדרין סותרת לסוגיא ביבמות (דף ל"א ודף ק"ד) שמביא התרוה"ד, ואיך הביאו המג"א והגר"א את הגמ' בסנהדרין כסיוע לתרוה"ד, וע"כ שמפרשים בסוגיא בסנהדרין כהרעק"א דחס רחמנא עליו היינו שלא להזהירו כלל, ומ"מ חשיב תקלה כיון שעבר בשאט נפש דאיכא בזה מעשה עבירה אף בלא אזהרה, ולכך צריך שיקבל ע"ע איזה דבר לתשובה ולכפרה.

הנידון אי מעשה מצוה של קטן מהני לכשיגדיל יש מקום לתלות בנידון אם הוי קטן בכלל אזהרה או לא

ומעתה נהדר לנידון בדין קטן לענין מצות עשה, דכשעושה המצוה בקטנותו האם מועלת לענין כשיגדיל, ונראה

הוא, ולא כמבואר בגמ' ביבמות (ס"א ב') וכ"כ המנ"ח (סוף מ' רס"ג), והנה עי' בדברי הרעק"א בתשובה (שם) דכ' דלפי דבריו בביאור דברי הגמ' בסנהדרין דקטן אינו עובר על איסור ואלא רק דחשיב תקלה בלבד, אי"כ עדיין יש להחשיב זאת כפיתוי קטנה אונס, ולפי"ז אתיין דברי הבית מאיר והמנ"ח דלא כהרעק"א, ואמנם י"ל דמודו להרעק"א בעיקר הביאור בגמ' דהקטן אינו בר איסור ורק חשיב תקלה בלבד, ואלא דסבירא להו דמשו"ה אף אינו נחשב לאונס. ועי' בתבואות שור (סי' א' סקמ"ט) דכ' דקטן חשיב בר זביחה מטעם הגמ' בסנהדרין הנ"ל דמבואר דקטן הוי כמזיד, ומזה מבואר בפשטות דס"ל דקטן הוי בר איסור ממש, וכן משמע מדברי הש"ך (שם סקמ"ז) דכ' אבל ודאי דקטן מצוה שהרי אסור לו לאכול בלא שחיטה, עכ"ד. ועי' באגר"מ (יו"ד ח"א סי' ג') מ"ש בדברי הש"ך.

6. וז"ל התרוה"ד, אשר שאלתני על הקטן שקלל את אביו בינקותו בהיותו בן י"א שנה, עוד עבר עבירה אחרת באותו פרק שהעיד עדות שקר על איש כשר שגנב, ורוצה לקבל תשובה על ככה. נראה דלקטן אפילו כשהגיע לחינוך לאו בר עונש ואזהרה הוא כלל ועיקר, אפילו שעה אחת קודם שהביא שתי שערות, כדמוכח להדיא פ' ארבעה אחין (יבמות ל"ג ע"א) דקאמר דאיתתי שתי שערות בשבת ע"ש. ובפ' חרש (יבמות ק"ד ע"א) נמי מוכח דאפילו עונש כל דהוא ליכא עליה, מדאמר קטן אוכל נבילות אין ב"ד מצווין להפרישו, ואי הוי עליו עונש ב"ד אמאי לא מחייבינן להפרישו מן העונש וכו'. והא דאיתתי קרא דאסרה תורה דלא ליספו ליה בידים, יש לומר דאפילו עונש כל דהוא ליכא עליה, משום דלאו לעבור עבירות, וכשיגדל יבקש לימודו. ובפ' החובל נמי שמעל להדיא באשירי דקטן שחבל או הזיק פטור אפילו לכשיהיה גדול, משום דלאו בר עונשין, וילפינן התם מי שאינו במשפטים אינו במצוות וחקים. אמנם בה"ג שם כתב דחייב לשלם לכשיגדל. ונראה נמי אי דייקי תלמודא בכמה דוכתי, דסימן רעה הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו, לכך נראה טוב הוא שיקבל איזה כפרה, אני אינני רגיל כל כך להעריך כפרה ותשובה במשקל וכדי הוא מה"ר וויבש שעל פיו עשה. וכן אותו שעובר על שבועתו שנשבע שלא לשחוק יקבל תשובה על פיו, עכ"ל.

7. עי' במחצת"ש דכצ"ל.

דכך גזרה התורה לפוטרו מחמת דחשיב כאינו בר דעת גמור. ושו"ר באגר"מ שם נדחית לסברות הנ"ל, ואמנם מש"כ שם שיש לומר צד דחשיב הקטן אף כמצווה ועושה לכא' הוא פלא כמו שהבאנו במאמר הקודם ומפורש במשנה ב"ה (כ"ט א') דחשיב הקטן כאינו מחויב בדבר ולכך אינו יכול להוציא את הרבים ידי חובתן.

2. ואמנם בתרוה"ד (יובא להלן בהערה⁶) מבואר דיסוד איסור ספיייה הוי מצד שלא ירגיל כשיגדיל, ואולם יש לדעת אם הוא מוסכם בדעת כל הראשונים, ועי' בשו"ת חת"ס (או"ח סי' פ"ג) ובשו"ת אחיעזר (ח"ג סי' פ"א) שהאריכו בזה.

3. ויעוי' ברש"י בסנהדרין (נ"ד א') על לשון המשנה 'תקלה' דכ' 'מכשול עון', ובפשטות משמע דהיינו עוון ממש, ואי קטן הוי בר תקלה א"כ משמע שיש לו עוון ולא כמש"כ הרעק"א, וי"ל. ואמנם מאידך גיסא האיר הרב מנחם רוטמן שליט"א מדברי רש"י במגילה (כ"ד ב') בד"ה קטן פוחח מהו שיקרא בתרוה"ד וז"ל, גדול פוחח הוא דאסור משום ולא יראה בך ערות דבר (דברים כ"ג), אבל קטן אינו מוזהר, או דלמא לא פליג מתניתין בין קטן לגדול, עכ"ד. הרי מבואר מדברי רש"י דקטן אינו מוזהר ולא רק שאינו בר עונש, וכדברי רעק"א ז"ל, ואמנם למש"כ המשכנ"י דהוא מח' הסוגיות א"כ אין הוכחה כ"כ. ושמעתי להוכיח כהרעק"א מהגמ' בשבת (ק"ט ב') דתינוקות של בית רבן הבל פיהן הוא הבל שאין בו חטא, ומבואר בפשטות שלית להו עבירות כלל.

4. עי' בקה"י (יבמות סי' ל"א) שכיוון מדעתו לדברי הרעק"א בביאור הגמ' בסנהדרין ונחית לבאר שם כנ"ל מאי טעמא חשיב 'תקלה', ע"ש. ועי' בשיח השדה למרן הגר"ח זצ"ל (ע"ס הש"ס בגמ' בסנהדרין שם) שמביא ממרן החזו"א, וז"ל, משמע דקטן בר חיובא הוא ותמוה, ושמעתי ממרן החזו"א (שליט"א) זצ"ל דהכוונה דהמעשה היא מעשה איסור כגון הא דעבירה מטממת ליבו וכו' שייך גם בקטן, אבל רחמנא פטריה משום שאין בו דעת אבל כיון דהוא מעשה איסור שייך תקלה, וכ"כ אאמו"ר (שליט"א) זצ"ל באורך בספר שערי תבונה (סי' ט"ו), עכ"ד.

5. עי' בבית מאיר (אבה"ע סי' קע"ח) שכ' ליישב דברי הרמב"ם שפוסק דפיתוי קטנה לאו אונס הוא וכתב שמקור דברי הרמב"ם הוא מהסוגיא בסנהדרין הנ"ל דמבואר דקטן חשיב מזיד ותקלה וא"כ ה"נ לאו אונס

שיש מקום לתלות זאת לפי איך שנפרש את דברי הגמ' בסנהדרין הנ"ל לענין אזהרות ל"ת אם הקטן הוא בכלל האזהרה או לא, ונפרש הדברים.

שהנה נתבאר שיש ב' דרכים בפירוש הגמ' בסנהדרין הנ"ל, אם חשבינו באמת שהקטן עובר עבירה ממש ורק רחמנא הוא דחס עליה שלא להענישו, או כדרך הרעק"א דמבאר דמה דחשיב במזיד כתקלה הוא רק לענין שנחשב למעשה השנאו בעיני ה', אבל ליכא תורת אזהרה כלל דאף זה בכלל הא דרחמנא חס עליו. והנה זה ברור שהסיבה דחס רחמנא עליו הוי מחמת דדעתו הוי קלישתא טפי, [וכלשון הגמ' בכמה דוכתי ד'חש'ו לאו בני דעה ניהו], והשתא אי אזלי' כפשטיה ודלא כהרעק"א, דמבאר דחשיב מעשה עבירה גמור וה' חס עליו' הוא רק כלפי שלא להענישו כיון דסו"ס אין דעתו שלימה, א"כ יש סברא גדולה לומר דה"נ לענין מצוות אף שלא הוזהר לקיים המצוה [דלענין זה ודאי חלוקין מצוות מאיסורים וכו'נ"ל], אבל הוי כ'אין מצווה ועושה' מעליא, וכמו כל הני שאין מצווין ועושיין [כגון אשה במצות עשה שה"ג או סומא לרבי יהודה], וא"כ ה"נ מסתברא ד"ל שיועיל זאת לכשיגדיל.

ואמנם אי אזלינן כהרעק"א שהחס עליו רחמנא הוי כלפי עיקר האזהרה, א"כ מבואר שאף שיש סיבה גמורה להזהיר את הקטן משום שהמעשה מאוס מצד עצמו ואף חשיב תקלה, אבל מ"מ כיון שדעתו קלישתא הוי זה סיבה שלא תהא עליו עיקר האזהרה, וא"כ זה הוי סברא שה"נ לענין מצות עשה מאותו יסוד שלא הוזהר על הל"ת כך נמי לא הוזהר על העשה [וכ"מ ב' הרעק"א שם שכ' והתורה חסה עליו ולא רמי עליו מצוות וחיובים' ומבואר דהוי אותו היסוד ממש, ודו"ק], וא"כ מסתברא שקטן שעושה מצוה אף שנימא שיש בזה קיום מצוה מסוים [ובדומה ל'תקלה' שיש בעבירה], אבל עד כמה שלא ציוותה התורה ע"ז, כיון שחסר בדעת שלימה דידיה, ה"נ לא סגי בהך קיום שיהא חשיב קיום מצוה מעליא לענין כשיגדיל, דאיכא חסרון במעשה דקטן בעצם החפצא דהמצוה וכמו לענין עבירה, ולא רק לענין החיוב בפועל, [וזה אף אם ננקוט דחשיב שיש בזה קיום מצוה מסוים וכו'נ"ל], וא"ש שכתב הרעק"א ה"נ בפשיטות דלא מהני ברכת המזון שבירך בקטנותו לזמן החיוב בגדלותו לפוטרו מן התורה, ולטעמיה אזיל דקטן לאו בר אזהרות ומצוות הוא כלל, וכש"נ.

מה הדין בעבד שעשה מצוה בעבודתו אם מהני לאחר שנשתחרר

דהנה לפי"ז אתיא נפק"מ לכאן לענין עבד שעשה מצוה שלא היה חייב בה ואח"כ נשתחרר, ולהנתבאר דהטעם דמעשה מצוה דקטן לא מהני לגדלותו, כיון דיש חסרון בעצם המעשה מצוה דידיה, אבל בעבד ליכא חסרון זה, וא"כ מש"כ הרעק"א וכן הכס"מ דמצוה דקטן לא מהני לגדלותו, הני מילי בקטן אבל בעבד שנשתחרר י"ל דאף שהיה פטור שפיר יועיל.

ואמנם דמצינו גמ' ערוכה לענין עבד לא כן, דאי' בגמ' ב"ר"ה (כ"ט א') לענין חצי עבד וחצי בן חורין שחייב בתקיעת שופר משום החצי בן חורין דידיה, ואמרינן בגמ' שם שאינו יכול לתקוע בעצמו משום דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות דידיה ע"ש, ומוכיח מזה הטורי אבן שם דחזינן שבמעשה מצוה שעושה העבד לא מהני להוציא אף את החצי בן חורין שלא בעצמו, וא"כ

8. בביאור המחלוקת אם מצוות צריכות כוונה הנה איכא פלוגתא אי מצוות צריכות כוונה, ובפשטות למ"ד מצ"כ כל שלא עביד המצוה בכוונה לא חייל ע"ז שם מצוה כלל, ואמנם בדברי התוס' בפסחים (קט"ו א' בד"ה מתקיף לה) מבואר דאף בלא כוונה וכגון במצות אכילת מרור שאכל בתחילה שלא לשם המצוה אפ"ה יכול לברך על אכילה זו ברכת 'על אכילת מרור', ואלא שצריך לאכול אח"כ שוב בכוונה המצוה ודימו זאת לתקיעות דמיושב ודמעומד, ע"ש. ודבריהם נפלאו מלהבינם, וכבר תמה בזה החזו"א (פסחים סימן קכד). וכתב אאמו"ר זצ"ל בתפארת תורתו

ה"נ אם תקע כשהיה עבד ונשתחרר חייב שוב לתקוע דלא מהני תקיעה דעבדות להוציא את חיובו כשהוא בן חורין, ע"ש.

ולמדנו מזה דאף היכא דעביד מעשה גמור [דאינו קטן דקלישתא דעתו] ואף יש בזה קיום מצוה וכמו בעבד דהוי כ'אין מצווה ועושה' וכאשה [יעוי' בתוס' בגיטין (מ' א' ד"ה כשרבו הניח) דמבואר שם דעבד במצוות שה"ג דינו כאשה וחשיב כ'אין מצווה ועושה'], לא מהני זאת להוציא ידי חובה כלפי זמן חיובו, וא"כ שבה ונצבה השאלה, מאי טעמא באמת אינו יוצא ידי חובתו לכשיהיה בן חורין ע"י המעשה דקיום המצוה כשהיה עבד, וצ"ע.

גדר מצוה שנעשית שלא בתורת חיובא שלא מהני לפטור את עצמו ממצוה שמחויב בה

ואשר נראה מוכרח ומבואר בזה, דלא מהני מעשה מצוה שאינה נעשית בתורת חיובא לפטור אף את עצמו ממצוה שמחויב בה, וי"ל הביאור בזה, דהנה מצינו בש"ס כמה פעמים יסוד ד'מצוות לאו ליהנות ניתנו', ופ' רש"י ב"ר"ה (כ"ה א') וז"ל לא ליהנות ניתנו - לישראל, להיות קיומם להם הנאה, אלא לעול על צואריהם ניתנו, עכ"ד. ומבואר דהמצוות ניתנו באופן של 'עול מצוות', וא"כ י"ל דאף אם קיים המצוה אבל כל שלא עשה המצוה באופן של חיוב מתוך 'עול המצוה', אינו יוצא ידי חובת המצוה, וב' ענינים חלוקים הם, קיום המצוה, ולצאת ידי חובת המצוה. [ועי' בהערה⁸ מתורתו של אאמו"ר זצ"ל בענין לצאת ידי חובת המצוה].

ואשר לפי"ז מתיישב הענין היטב מדוע עבד וקטן כשמקיימים המצוה בזמן של פטור, אינו מועיל זאת לפוטרום אחר שנתייבו, דבשביל לצאת ידי חובת המצוה צריך לעשותה בתורת חיובא, וכש"נ.

דהנה נראה דיש עדיין למצוא נפק"מ בסברא הראשונה שכתבנו, דבקטן יש גריעותא מצד עצם מעשה המצוה, ורק לענין עבד צריך ליסוד הנוסף שנתבאר דבענין לחובת המצוה, והוא בענין מצות ספירת העומר, דבקטן שהגדיל בימי הספירה דנים רבותינו האחרונים ז"ל אם יכול להמשיך ולספור, או דלמא שספירתו בקטנותו לא מועלת לספירתו אח"כ שיגדיל לענין להיחשב 'תמימות', וכן יש לדון לענין עבד שספר ובאמצע הספירה השתחרר אם יכול להמשיך ולספור [וזאת אי נקטינן דנשים פטורות מספירת העומר מדין הז"ג וכן עבד דכוותה, והדברים עתיקין בזה ואכ"מ], ונראה דלהנתבאר יתחלק בזה קטן מעבד, דבעבד דחשיב מעשה מצוה גמור ורק שאינו מחויב, ואמנם לענין דין 'תמימות' מסתבר שאין צריך לחובת המצוה' וסגי במה שמקיים מצוה [ועי' מנ"ח מ' ש"ו שמדמה דין ספירת העומר לתקיעת שופר לענין עבד ובפשטות לו"ד יש חילוק גדול וכו'נ"ל], ואולם בקטן אי אמרינן כסברא הנ"ל שיש חסרון בעצם המעשה מצוה דידיה, א"כ י"ל דה"נ לא יועיל לדין 'תמימות' לכשיגדיל.

תמצית הדברים:

א. בענין קטן מבואר שאינו מחויב במצות עשה, ואמנם יש לדון כשעושה מצוה אי חשיב שמקיים מצוה או לא.

ב. אם ננקוט דהוי בר קיום יש לדון אם מהני המעשה מצוה שעביד בקטנותו לענין כשיגדיל, ויש כמה ראיות שלא מהני וצ"ב אמאי.

(המשך בעמוד 12)

(בליקוטים סי' י"ח) לבאר עומק כוונת התוס', שמבואר בדבריהם דהדין דמצ"כ אין יסודו בעצם שם המצוה, דבלא כוונה לא חשיב מצוה כלל, אלא באמת לכו"ע אף בלא כוונה חייל ע"ז תורת מצוה, ורק פליגי לענין לצאת ידי חובת המצוה, דלמ"ד מצ"כ בשביל לצאת ידי חובת בעי' שיהיה ע"י כוונה, וא"כ א"ש שיכול לברך ברכת המצוות אף כשאוכל המרור בלי כוונה דסו"ס איכא בזה תורת קיום מצוה, ובשביל לצאת ידי חובה צריך לאכול אח"כ לשם כוונת המצוה. ומ"מ למדנו מזה יסוד הנ"ל דב' ענינים אינתייהו במצוות, א'. קיום המצוה, ב'. לצאת ידי חובת המצוה.

נדבת הרב אביגדור שאול וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בנישואי בתם תח' עב"ג הבה"ח בנימין חגו ה"ו בשעט"מ. י"ד שיעלה היוזג יפה יפה, לתפארת כרם בית ישראל, ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג החתונה תתקיים א"ה ביום שני באולמי 'ארמונות חן ב"ב.

נדבת הרב שמואל ברמץ וב"ב שליט"א לרגל השמחה השרויה במעונם בהולדת בתם אסתר תח' בשעט"מ, י"ד שייכו לגדלה לתורה לחופה ולמעשים טובים וירוו ההורים והסבים רב נחת מכל יוצ"ח כ"י ויתברכו בכל מילי דמיטב ברו"ג

הגאון רבי יהונתן פרלמן שליט"א

'להוציא יקר מזולל'

אחרים מאשימים את החברה, את המנהלים, את חברי הכנסת ואת מנהל גן החיות במלבורן... ותולים את הבעיה בזה שהחרדים הם בעלי מידות טובות ורוחם שקטה, ובגלל זה רומסים אותנו, ושעוד מעט הגוי אשר בקרבך יעלה עליך מעלה מעלה. וחופץ מזה ברור שחייבים סוף סוף לקנות רכב פרטי ולהכפיל את רוחב הכבישים, ובהכל אשמה החברה להגנת הטבע שמגינה על 'צמח בר מוגן' ולכן אנו סובלים...

בסוף התנדבו משפחות נפלאות לרדת, וזכותם רבה עד אין קץ. יישר כוחם על גבורתם ועל מסירותם!

קעת בשולחן שבת אנו פונים לבני ביתנו ומבקשים את תגובתם כמאמינים יראי שמים: ואחרי מחשבה משותפת מציעים תובנות ראויות ודרכי תגובה:

א. את היום פתחנו מתוך מבט של אמונה תמימה בד' "צור משגבנו מגן ישענו", "המכין מצעדי גבר" "שעשה לי כל צרכי". אין מקרה בעולם! כל מה שהיה הוה והיה - הכל הכל בא בהשגחה גמורה מאת אבינו מלכנו אוהבנו, אבינו אב הרחמן.

ובתוך זה גם הנסיעה במוצאי פורים. אין כאן לא אוטובוס, לא נהג נוכרי לא משרד התחבורה ולא כלום מלבד השם יתברך. וברגע זה ד' רוצה להסיע אותנו בדיוק נמרץ בשעה ובאופן שהם הטובים לנו ביותר משמים.

ונובע מזה שאנו נקבל את הדברים מתוך אמונה ובשלוה. לא נתלונן ולא נתרעם ולא נחפש 'אשמים' או 'אחראים' למצבנו.

ודאי שאין כאן מקום לכעס או לאמירות מתלהמות. רצוננו לומר שיש לבנות בנין מבוסס על אמונה לכל ימי חיינו. דהיינו להתייחס למאורעות שהם באמת נגזרים מלמעלה. ולצמצם את החשיבות של 'ההשתדלות' 'ומעשי אנוש'. יותר 'מבט כלפי מעלה' ופחות 'מבט כלפי מטה' וענייני העולם הזה. אמת, שההשתדלות נגזרה עלינו וצריך לחפש עצה לנסיעה אבל מתוך 'מיעוט בהשתדלות'.

ב. ומה למעשה? ניקח את אומנות אבותינו בידנינו - "אין כוחה של אומה זו אלא בפה". ניטול ספר תהילים ונשורר לפני אבינו מלכנו. נהרהר בתשובה וניתן צדקה.

מתי באמת התחיל האירוע של הנסיעה במוצאי פורים? התשובה: לפחות בבוקרו של יום הפורים שאז ערכנו לפני הקב"ה תפילה שכל ענייני היום ברוחניות ובגשמיות יתברכו, ובתוך תפילת "אלוקי, נצור" שבסוף שמונה עשרה ביקשנו גם שהנסיעות של היום יעברו בנחת, בהצלחה ובנוחיות מבלי עיכובים, ואת זה נעביר ליושבים סביב שולחן שבת שאנו מקדימים תשבחות ובקשות לד' בתחילתו של יום. וכדברי הרמח"ל בדרך ד' "התפילה היא ראשית כללי ועיקרי לכל השתדלותו" (ח"ד פ"ה).

וכשיוצאים לדרך אומרים תפילת הדרך ופסוקי תחנונים. ואפשר שהיום יש לבקש "יהי רצון ... שתוציאני מכרך זה לשלום" (ע' משנ"ב ר"ל ס"ק ב').

ברגע זה מסתבר שאחד המסובין ישאל: נו? אז איפה הוא כח התפילה של הבוקר? ועל זה נשיב מתוך אמונה צרופה: נפלא! התפילה הועילה! קיבלנו בהשגחה מרובה את מה שד' חנן אותנו וחפץ בטובתנו השלימה! והראיה: יש אנשים שחיכו שלש שעות עד שהאוטובוס שלהם הגיע! ואנחנו יצאנו אחרי שעה! ומי יודע איך היה נראה האירוע אלולי תפילת שחרית?

ועוד: השם יתברך חפץ לנסות אותנו ולבחון אותנו איך נקבל את רצונו יתברך מתוך אמונה, למרות הטרדות של החיים. וגם נסיעת

שולחנו של יהודי בכל יום הריהו כמזבח קדוש: "רבי שמעון אומר שלשה שאכלו על שולחן אחד ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים שנא' כי כל שולחנות מלאו קיא צואה בלי מקום (ישעיה כח, ח). אבל שלשה שאכלו על שולחן אחד ואמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו משולחנו של מקום, שנא' וידבר אלי זה השולחן אשר לפני ה'" (אבות פ"ג, מ"ד).

דוק בדברי התנא שגינה את מי שלא אמרו דברי תורה על השולחן. לא אמר התנא שדיברו דברים בטלים או גרועים, אלא שבעצם מה שלא אמרו דברי תורה כבר נחשב שזהו מזבח תקרובת לעבודה זרה! כמה נוקב!

על אחת כמה וכמה השולחן הקדוש של שבת קודש שדברי תורה וזמירות מעטרים אותו ככתר יהלומים מבהיק. וכדברי התנא (שם מ"ב) על "מי שיושבים ויש ביניהן דברי תורה שכינה שרויה ביניהם" וכל שכן בשבת קודש.

ומסופר על הפייטן הדגול רבי ישראל נג'ארה זיע"א, שמלאכים באו להאזין לזמירותיו, ולפתע פרחו והסתלקו. כשראה זאת האר"י הקדוש שלח להודיע לרבי ישראל שייססה את ידיו ואז שבו המלאכים להקשיב לרבי ישראל.

ובאמת זוכים אלו בעלי המדרגות הגבוהות ששולחן שבת שלהם מרומם ונישא לכבוד הקב"ה ושבת המלכה. עם זאת ראוי ליתן את הדעת לכך שסביב השולחן נאספים גם צאן קדשים, נשים ובנות, וגם אורחים בעלי מגוון דעות. ובמציאות מי שמסב לשולחן שבת מביא איתו לשולחן גם את דעותיו ואת המאורעות שאפפו אותו בעת האחרונה ובשבוע החולף. לפיכך צריך אבי המשפחה - הוא רב החובל לנווט את הספינה אל נמל הקודש בתבונה ובשמחה מתוך נועם ורוגע. ונדרשת לכך הכנה ומחשבה.

מבלי הכנה יבואו זרמי הים ויישאו את שולחן השבת אל ארצות רחוקות, כקברניט, שעזב את הגה האונייה וישב לנמנם.

לא נוכל להכחיש שדרך הבריות לספר על כל מיני מקרים שפגשו בהם השבוע, או מאורעות שראו הם מן הצד והם מפליגים בתיאוריהם מפני שזה 'קל' יותר מאשר דברי תורה כבדים.

מה העצה? - 'לא להיבהל מה'השור' אלא לאחזו בקרניו', ולפעמים ליזום שיחה חינוכית על ענייני 'העולם' והשבוע שעבר, ולבחון אותם במבט של אמונה ועבודת השם יתברך. בקיצור 'שבת אחים גם יחד' בכמין 'סדנא חינוכית'.

למשל, מה קרה בשבוע האחרון?

במוצאי פורים סיימו בחסדי ה' רבבות יראי השם את סעודת פורים ונהרו בבת אחת המה ומשפחותיהם לשוב לבתיהם ברחבי היישוב החרדי. ו'אל תשאלו מה קרה' (זוכרים? כשמישהו אומר לך 'אל תשאל מה קרה'. הוא מייחל 'שכן תשאל' ותשמע את מה שהתרחש עמו לפרטי פרטים, ויש בזה חסד גדול).

בחלק מהתחנות לא הגיע שום אוטובוס. באחרות הגיע אוטובוס אחד לקהל גדול פי שלש. והנהג? - נהג נכרי, עומד לבדו מול מאתים נפשות של יראי שמים. ואז הוא מכריז שאינו יכול לצאת לדרך. הוא מכבה את האורות ואת המזגן ונעלם באפילה... פלוני זועק "נישטו איש קשר?" (האם אין כאן 'איש קשר'?), ואלמוני משיב לעומתו: "ככה מתייחסים אל החרדים". והרוב יושבים בדממה ונאנחים.

פורים היא מן 'הנסיכות', שעל ידם השם יתברך מרומם אותנו.

ג. עוד נרחיב ב'סדנא החינוכית': צריך לראות את המאורעות הפוקדים אותנו במבט 'רחב אופקים'. הרי כל בר דעת מבין שבמציאות פורים ע"פ דרך הטבע קשה להוביל קהל של רבבות שיוצאים בבת אחת לתחנת האוטובוס. ומדוע לנו לרטון? להתעצבן? להאשים? צריך להתחשב קצת גם בדרכו של עולם. ודבר ברור הוא שכלל שהציבור של יראי השם יגדל וכן ירכנו ד' אלוקינו אזי באופן 'טבעי' יהיה יותר צפוף ויותר מסובך. ובמבט זה נקנה לעצמנו 'רוח שוקטה'.

לזה יש להוסיף שברוך ד' ששם חלקנו ביושבי בית המדרש ולנכרים נתן את חלקם לשרתנו "והיו מלכים אומניך". ונמצא שהנהגים הזרים הם 'חלק' מהתוכנית האלוהית להנהיג את הבריאה ואם הם אינם מתנהגים 'יפה', שומה עלינו לברר מדוע זה כך ולתלות את הדברים בנו. שהרי 'ברצות ד' דרכי איש גם אויבו ישלימו עמו'.

ד. ומכאן למבט חשוב: האם הודינו ושיבחנו לקדוש ברוך הוא על כל עשרות הנסיעות של לפני פורים בהם נסענו בנחת ובריווח בזמן?

ועוד נתבונן: הרי לפני מאה שנה נסיעה כזו היתה לוקחת יום שלם. ולפני מאה וחמישים שנה נסעו אבותינו יומיים שלש מיפו לבאר שבע על חמורים.

ננחיל לבני ביתנו ראייה רחבה: לראות את חסדי השם יתברך המקיפים אותנו יום יום, שעה שעה ורגע רגע. ובוזה נקנה רוח נפלאה של תודה ושבח להשם יתברך, וכדברי דוד המלך ע"ה (מזמור קי"ז) "ברכי נפשי את ד' ואל תשכחי כל גמוליו. ועוד (שם) "כי כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו". ולמה נרבה להלין על נסיעה קשה היוצאת מן הכלל?

בהנהגה כזו יקטנו הלחץ והתלונות למינימום. ע"י תשבחות לד' אנו מרחיקים מאיתנו את הגישה המוטעית כאילו הכל מגיע לי כאן ומיד שזה השורש הרע שמסבך אותנו בהבנת דרכי הבורא יתברך.

בין סעיף לסעיף מהנ"ל נשורר זמירות, ניתן לציבור לבטא את השגותיו. נצרך לימוד מספרים על אמונה, על בטחון, על מידות טובות, ומאמרים על הגנות שב'נרגנות'. ויש לנו 'חומר' לכמה וכמה שבתות ולחזור ולשנן אותם שוב ושוב! (ובס"ד נעסוק להבא עוד 'בנסיעת פורים').

"אין אדם נוקף אצבע מלמטה אלא אם כן גוזרים עליו מלמעלה!"

בענין קטן במצוות ובאיסורים מן התורה המשך מעמוד 10

ג. הנה לענין איסורים יש נידון גדול אם קטן הוי בר איסור ורק שלא נענש, או שלא בר איסור הוא כלל, ורק דחשיב דעביד מעשה עבירה שהיא שנאה בעיני המקום. ויש מקום לתלות את הנידון הנ"ל בנידון זה.

ה. לענין ספירת העומר בקטן שמגדיל ובעבד שנשתחרר האם יכולים להמשיך ולספור מצד 'תמימות' וי"ל שהוא תלוי בסברות שנתבארו בעז"ה.

הנה לענין איסורים יש נידון גדול אם קטן הוי בר איסור ורק שלא נענש, או שלא בר איסור הוא כלל, ורק דחשיב דעביד מעשה עבירה שהיא שנאה בעיני המקום. ויש מקום לתלות את הנידון הנ"ל בנידון זה.

ד. יש לעי' מה הדין לענין עבד שעושה מצוה שפטור ממנה האם מהני לזמן חיובו לכשישתחרר, ויש להוכיח מגמ'.

"יומא טבא לרבנן"

בני הישיבות והחב"בים! היקרים והחביבים!

מתוך שבח ורננה להי"ת הננו להודיע ולהזמין אתכם בהתרגשות **מעמד הסיומים הגדול**

תשפ"ד

שיתקיים לכבודכם עמלי התורה שלמדו במשך השנה בעמל וביגיעה מסכת בשיבה וכו' לסיימה בעקביות ובשמחה!

המעמד יתקיים ביום רביעי ט' בניסן באולם הפיס של מעלות חיה

בהשתתפות רבני הקהילה שליט"א, בני הישיבות, ההורים וכלל בני הקהילה שיתאספו כולם כאיש אחד לכבד את עמלי התורה שלנו!

את המעמד ינעים בעל המנגן זנוויל וינברגר ומקהלת מלכות ותזמורת מיוחדת לכבוד שמחת התורה!

על מנת שנוכל להערך כראוי - פונים אנו למסיימים: הזדרזו להירשם בטל האיגוד 08-6611054 - השאירו שם מלא יש"ק/יש"ג שם הישיבה והמסכת אותה סיימתם.

ההשתתפות היא לכל מי שסיים מסכת החלל ממעמד הסיומים הקודם ועד עתה!

מצפים לראות את כולם! בברכת ויהי נועם ובכבוד התורה ועמליה הנהלת האיגוד והאיחוד

בכות התורה והמסכת יצאו העולם

זמני ומקום הלימוד בין הזמנים ניסן תשפ"ד

המלגות מחולקות ע"י ישיבת רבנו חיים הכהן קמיל זצוק"ל ולפי הכללים כמפורסם על ידם.

כיבוד עשיר ושתייה במהלך סדר א' כמסורת האיגוד והאיחוד

אירה מיוחדת, שאלות לחידוד! והגרלות יומיות למגיעים עד 14:30!

זמנים אחרונים	מקום האירוע	זמני האירוע
סדר שלישי בהיכ"ס הספר"ד - קינורית ד' 21:00-22:35 יש"ג 21:00-23:00	ישיבות גדולות ישיבת אופקים	בוקר 10:45-13:45
שבתות ומועדים כולל זכרון אליהו לכלל הבחורים 18:00 - 16:00	ישיבות קטנות כולל זכרון אליהו	צהריים 17:00-19:00 מנחה בשעה 13:45 (בישיב) (למסיימים - 13:30 בישיב)

זכור בני הישיבות אומניך אומניך אומניך אומניך!

בברכת התורה לעמלי התורה הנהלות האיגוד והאיחוד

א"י"ה גליון חג הפסח הבעל"ט יצא לאור לרגל יומא דהילולא רבא של מורדנו ורובנו הנערץ הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל הרצאות הדפסת הגליון מרובות! היה שותף בזכות גדולה זו, לזכרו ולע"נ השהורה לתרומת, הקדשות והנצחות 0527679598 או כנדרים פלוס: [עניינים נחוצים - תורת רבותינו שברורים](#) (קופה 6142)

מזלא טבא וגדיא יאה נשטר לדידנו היקר הרב חיים לייב יוליס שליט"א בן הרב יהושע יוליס שליט"א עם השמחה השרדית במעונם באידיש בנם הבח"ח ישעיהו ה"ו מבחירי ישיבת נו דרח - עוצם עיב"ג הכלה תחי' בת הרב יואל צבי מנביץ שליט"א בשעתו"מ נברכם שיעלה היווג יפה יפה, לחפאת כרם בית ישראל וידו נחת דקדושה מהם ומכל יוצ'ת, אכ"ר. שמחת האידוסיין תתקיים א"ה ביום שלישי באולם שע"י ישיבת הדת תורה